

Teresa av Avila, vänskapens mystiker

15-18 juni 2015, Berget, Rättvik

Biskop Anders Arborelius ocd

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föredrag I

Vi börjar med en kort text av Teresa (1515-1582) som man hittade efter hennes död.

”Inget får skaka dig, inget förskräcka. Allting skall klarna. Gud är densamme. Vänta och vaka. Allt skall du vinna. Den som har Gud kan ingenting sakna. Gud ensam räcker”. I Faderns och sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Det är inte så mycket om Teresa själv vi skall tala, utan vi skall se hur hon kan hjälpa oss att komma in i den ständiga föreningen med Jesus Kristus. De heligas stora nådegåva och vänskapsgest till oss är att de vill ge oss det viktigaste i livet: den djupa, innerliga och unika gemenskapen med Gud i Kristus. Jesus sade till sina lärjungar: ”Jag kallar er inte längre tjänare utan vänner” (Joh 15:15). Denna vänskap måste vi skolas in i och ta till oss. Vi måste då komma ihåg, att bara för att Jesus säger så, betyder det inte, att vi inte längre är tjänare, utan tvärtom. Tjänandet är en del av vänskapen. Gud förblir Gud. Jesus förblir universums Herre, världens Herre och Domare, men just därför är det så unikt och omskapande att han också vill vara vår vän, att han, den Högste, inte tvekar att bli människa för att visa att vi skall komma honom närmare, också på det rent mänskliga planet.

Det första vi skall se på är, hur vi kan ta till oss erbjudandet att ständigt få leva i Jesu närhet och vänskap. Vi är faktiskt redan där. Genom dopet är vi redan Jesu vänner, infogade i hans mysterium. Men mer och mer kan vi också på det medvetna planet ta till oss att hela vårt liv är ett liv i, med och för Kristus. Det kan vara till hjälp att lära oss en teologisk fackterm, det vi kallar den sakramentala frälsningsekonomin. Begreppet kan låta torrt, men egentligen innebär detta det mest levande man kan tänka sig. Ett sakrament är ett synligt tecken på Guds osynliga nåd. Allt det synliga, det vi ser och tar på, hela skapelsen är ett tecken på Skaparen. I katekesen frågades det tidigare, varför Gud har skapat världen. Svaret var att allt som finns till skall utstråla hans härlighet och vittna om honom.

Enbart att vara skapad innebär att stå i relation till den som har skapat oss. Allting talar om Gud. Det är inte så svårt att tro detta på sommaren, när det är så vackert i naturen. Det är svårare när det blir november och dystert, när livet går i moll. Ändå får vi tro att vi verkligen lever i en gudomlig miljö. Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955) säger, att allt det som finns till kan på ett eller annat sätt hjälpa oss att komma Gud nära och växa in i en relation och vänskap med honom.

Det blir ännu mycket tydligare, när Gud själv blir människa, när Gud av så stor kärlek till oss vill bli oss lik och tar på sig vår verklighet, lever, lider, dör som vi för att också uppstå som vi också är kallade att få göra. Hela Jesu frälsningsmysterium vittnar om Guds omsorg, kärlek och vänskap till oss. Han gör det för vår skull, *pro nobis*. Inkarnationen, påskmysteriet och allt det vi vet om Jesu liv och budskap går ut på att vi skall förstå hur oändligt älskade och

efterlängade vi är och då också tro att vår personliga historia är en frälsningshistoria. Det kan ibland vara det allra svåraste att tro, att min lilla, kanske jobbiga och solkiga, historia är ett uttryck för att Gud träder in där för att frälsa mig, ja, just där jag lever. Det är inte någon annanstans i en idealisk drömvärld som jag möter Gud. Det kanske är den största frestelsen att tänka, att om jag vore som Teresa av Avila eller som Johannes av Korset (1542-1591), då vore det lättare att ta till sig denna vänskap. Nej, det är flykt och dagdrömmeri, en frestelse. Det är, som vi säger på svenska, "lilla jag", i min utsatthet, med det som är gott, med det som är ont och med det som jag frambär, som Jesus Kristus vill och håller på att frälsa. Det som sker i mitt liv återspeglar Guds försyn och omsorg. Det är ännu svårare att tro att det inte bara är all dagliga ting eller människor som ställer till det för oss, utan att Gud verkar tvärsigenom allt detta.

Det är något oerhört att verkligen ta till sig insikten att min historia är frälsningshistoria, att Guds perspektiv är större än mitt. Allt det som sker, vare sig det beror på naturliga eller mänskliga orsaker, kan inte kan dölja att Gud hela tiden håller på att finputs sitt verk, sitt mästerverk, "lilla jag". De heliga kan lära oss att förstå, att vår historia inte är en räckla likgiltigheter eller tillfälligheter. Det kan tyckas så, eftersom mycket beror på sekundära orsaker, men bakom finns ett helhetsperspektiv: Guds perspektiv, Guds skapande och frälsande nåd, som kan använda allt i vårt liv för att komma oss nära. Nåden är inte bara behaglig. Det är inte bara det som är underbart och vackert som kan ge oss Guds nåd. Den största nåden av allt får vi genom Kristi kors, då Gud vänder den största förbrytelse till den största nåd.

Vi vet det rent teoretiskt, men konkret, praktiskt tar det tid för oss att inse, att det som är min historia, min livshistoria hjälper mig att förstå Guds kärlek och vänskap. Bakom allt finns en Regissör som kan använda även mänskliga tillkortakommanden, mänsklig synd för att det goda skall ske. I påsknattens Exultet sjunger man om den lyckobringande skulden som blir orsak till frälsning. Att det är så ser vi varje gång vi går till bikt. De gåvor vi kommer med till Gud är synder, misslyckanden, svek och allt det förvandlas till nåd. Det är den sakramentala frälsningsekonomi som vi lever i. Gud vill genom den skapade verkligheten komma oss nära. Vi försöker då besvara Guds handlande genom att växa i kärlek och överlåtelse till honom.

Samtidigt vet vi att den livskonsten är bland det svåraste av allt att lära sig. Så länge allt är någorlunda bra, kan vi tycka att det låter vackert. Men när provningarna, svårigheterna, motgångarna, problemen och konflikterna kommer in, är det mycket svårt att tro att Gud kan arbeta också genom det. Men Jesu eget liv och helgonens liv visar att det är så. Så småningom kan vi lära oss att se, att det också kan vara så i vårt liv, om vi då inte fastnar i bitterhet och slutenhet i oss själva. Frestelsen finns alltid att fastna i missnöje, bitterhet och inte våga lita på att det som Teresa säger är sant: "allting skall klarna. Inget får skaka dig, inget förskräcka". När det är som värst är det ofta svårt att se det. Vi kan inte hurtfriskt bara stämma in med Teresas ord utan vidare, utan det är en process som vi också måste unna oss.

Ändå är det oerhört viktigt att försöka övertyga oss själva om att Gud vill vårt bästa. Han vill leda oss genom öknen in i det förlovade landet. Han vill genom korset leda oss fram till uppståndelsen. Den miljö och atmosfär han har gett oss är vårt liv, vår livshistoria, det all dagliga, det vi är med om på det inre och yttre planet. Vi skulle gärna vilja att det vore någonting annat, någonting rosenrött, idylliskt och perfekt. Ingenting är fullkomligt under

solen, men allt håller på att fullkomnas. Det är här mitt emellan dessa två poler, som vi hamnar. Vi är sårade genom arvsynen och hela vår värld är präglad av detta, men det är en värld som håller på att finputsas, renas och frälsas, och vi är med i det skeendet. Det betyder att Gud kan använda allt det synliga för att göra sin osynliga kärlek och vänskap tydlig för oss. Vi vet det och har hört det många gånger, men vi glömmer det gång på gång.

Därför behöver vi vänner som påminner oss om det. Det är helgonens, mystikernas och de vanliga smålänningarnas uppgift i vårt liv, för vi är alla kallade till helighet och vi kan alla förmedla något av den till varandra. Därför måste vi också se med vördnad på varandra och se att Gud använder andra människor för vår frälsning. Skapelsen består inte bara av snälla djur, vacker natur, utan också av alla de människor som vi ibland kan frestas tycka göra det lite jobbigare för oss, och vi är själva en av dem. Att våga tro att andra människor som Guds skapade varelser förmedlar något av honom är mycket viktigt, men inte alltid så lätt att ta till sig. Vi som kristna, som lemman i Kristi kropp, har på ett ännu tydligare sätt fått den sakramentala värdigheten att förmedla Gud till varandra.

Vi skall försöka se hur Teresa av Jesus kan hjälpa oss att förstå att det är så. Samtidigt är det mycket viktigt att vi, när vi ser på hennes liv, historia och budskap, försöker se vad det kan hjälpa oss att förstå om vår egen person och historia. Äkta mänsklig vänskap innebär att vi hjälper varandra att leva i Guds närvaro, till Guds ära, i Guds vänskap och att vi inte gör det besvärligare för varandra. Ibland har vi ett intryck att vi människor, som är skapade för att stödja och hjälpa varandra, tycks göra allt vi kan för att det skall bli jobbigare för varandra. Det är det vi på teologiskt språk kallar ursynen. Vi vill så väl, men ändå det blir så galet. Också i detta verkar Guds nåd och Guds frälsning. Teresa kan hjälpa oss att hamra in i vårt inre vissheten om att Gud vill oss väl. Han vill leda oss allt djupare in i kärleksrelationen med honom. Allt det som sker, kan hjälpa oss därhän. Det tar tid att smälta, men därför är det viktigt att försonas med sin historia, försonas med det som varit, med andras sätt att behandla oss och med vårt sätt att leva. Försoningens sakrament vill hjälpa oss att komma till försoning med oss själva, med andra och med Gud.

Det finns något av Job i oss alla som får oss att brista ut: Herre, varför behandlar du mig så? Det är också en del av vår bön. Det är mycket viktigt för oss väluppfostrade svenskar att vi ibland kan brista ut i sådana böner som vi ser i psaltarpsalmerna. Vi får aldrig glömma att psaltarpsalmerna är just en skola i vänskap och att vi också kan uttrycka vår vrede, vårt missnöje i vår bön. Vi behöver inte alltid vara vattenkammade och väluppfostrade i vår bön. Om vi kan tala med Gud om allt det som finns i vårt hjärta, kan det bli en process som gör att klagosång blir lovsång, något som vi ser så många gånger i psaltarpsalmerna. Det börjar med: ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?” eller ”Varför låter du mina fiender triumfera?”, och till sist blir det till lovsång. Det kan vi också se eller borde kunna se i vårt eget liv. Vi kan bearbeta livets avfall, allt det vi inte vill veta av, världens synd, all orättfärdighet i världen, våra egna misslyckanden, hela baksidan och se, att det är just det som Jesus har kommit för att frälsa. Det är oss han håller på att arbeta med. Vår livshistoria är frälsningshistoria. Hela tillvaron är sakramental. Allt pekar vidare och visar oss att Gud håller på att skapa, omskapa, förvandla, frälsa. Det är ett ständigt skeende som uttrycker Guds vänskap och kärlek till oss och just till oss. Det är viktigt att vi möter Gud i vår egen historia och miljö, i vår egen person.

De heliga döljer inte Gud för oss som man ibland får för sig. De tar inte ifrån oss något av den uppmärksamhet och kärlek, som vi är skyldiga honom, utan de förtydligar, accentuerar, hjälper och stöder. Vi får inte fastna vid dem, binda oss vid dem utan låta dem leda oss in i gemenskapen med Jesus Kristus. Det är på det sättet vi nu skall möta Teresa av Jesus, som föddes för femhundra år sedan i Avila eller utanför Avila. Man upptäckte för inte så längesedan att hon var av judisk börd. Hennes farfar var en judisk köpman i Toledo som lät döpa sig men sedan gick tillbaka till judendomen och sedan kom tillbaka till kristendomen. Teresa tillhörde den grupp som i Spanien kallades *conversos*. 1492 utvisades alla judar ur Spanien. Det var en mycket tragisk epok. En del judar blev kvar och lät döpa sig, av övertygelse eller av rädsla. Kung Juan Carlos bad år 1992 judarna om förlåtelse för att de blivit utdrivna ur landet femhundra år tidigare. Händelsen inspirerade några präster i Svenska kyrkan att söka förmå Sverige att be katolikerna om ursäkt för att de hade utvisats år 1617. Historiska synder och övergrepp kan alltid gottgöras. Det onda som vi själva har gjort kan förlåtas, bli nåd. Det som har skett i historien kan också bli orsak till försoning och ny början. I Teresas skrifter kan man inte se några direkt anspelningar på det judiska ursprunget, men vissa små tecken kan man se. Hon lät t.ex. välgörare av judiskt ursprung begravas i hennes kloster, trots att andra hade motsatt sig detta. Flera av dem som hade hjälpt henne att bygga kloster tillhörde gruppen av *conversos* som inte alltid var så väl sedda i Spanien på den tiden. Annars märker vi inte mycket av detta faktum utåt, medan andra menar att man inte kan förstå hennes djupa personlighet utan den bakgrunden. Teresa såg sin kallelse att förverkliga det som vi också ser i det gamla förbundet: människans kallelse att leva till Guds ära i den värld där hon är satt.

Teresa växte upp i en from familj med många syskon. Föräldrarna skildrar hon på ett mycket åskådligt sätt. ”Min far var en man av stor kärlek till de fattiga och barmhärtighet mot de sjuka och även mot tjänarna. Den var så stor att ingen kunde förmå honom att hålla slavar, till den grad ömkade han sig över dem. En gång, när han hade en slavinna som tillhörde en av hans bröder i sitt hus, behandlade han henne lika väl som sina egna barn. Han sade att så länge hon inte var fri hyste han ett medlidande som inte var att stå ut med. Han var mycket sanningskär, och aldrig hörde man honom svära eller baktala någon. En man av den mest fläckfria heder”. ”Min mor hade likaså många dygder och var under hela sin levnad hemsökt av svåra sjukdomar. Hon ägde den mest fulländade ärbarmhet. Fastän hon var mycket vacker fanns det ingen antydning om att hon fäste minsta vikt vid den saken, ty när hon dog vid bara trettioåttio års ålder hade hon redan börjat klä sig som en äldre kvinna. Hon var mycket fridsam och hade ett synnerligen gott förstånd. Under den tid hon levde utsattes hon för hårda prövningar. Hon fick den mest kristliga död”.

Här har vi Teresa i ett nötskal. På svenska finns nu nästan allt hon har skrivit översatt utom en del av hennes brev och dikter. Det är möjligt att möta henne på ett mycket nära sätt, eftersom hennes skrifter finns tillgängliga. I år kom en sista volym ut med hennes ”Själens rop till Gud” och ”Andliga redogörelser” och dessutom en biografi. Fastän Teresa levde för så länge sedan är det möjligt att möta henne på ett mycket tydligt sätt genom hennes skrifter. Sedan är det en annan sak att hon kommer från en annan kulturkrets och en annan tidsålder. Allt kanske inte är så lätt att förstå. Men eftersom hon är så mänsklig och öppen hjärtig, kan vi ändå möta henne på ett tydligt sätt. Redan som barn hade hon längtan efter att möta Gud. På den tiden hade man en öppenhet för evigheten, något vi ibland har förlorat i vår tid. Hon berättar att hon redan som barn tillsammans med sina bröder älskade att upprepa orden *para siempre, para siempre*, för evigt, för evigt. Evighetsperspektivet var mycket levande på den tiden.

Naturligtvis kunde det vara överdrivet och leda till en viss fatalism, men ändå behöver vi evighetsperspektivet för att stå ut med livets små motgångar och besvärligheter. Det är en befrämjande kraft för att stå ut med livet här på jorden. Vi får lite distans till livets motgångar, svårigheter och glädjeämnen, när vi verkligen har detta evighetsperspektiv. Evigheten är egentligen något vi får ta ut i förskott varje nu-ögonblick. Varje dag vi lever, varje ögonblick är ett möte med Gud och får något av evighet över sig. När vi ser Guds skönhet återspeglad i naturen, kommer vi honom lite närmare, om vi har en öppenhet mot evigheten. Det är inte för att fly från en jobbig tillvaro, utan det är för att fördjupa perspektivet på nuet man lever i ett evighetsperspektiv. Det är lite svårare för oss i vår tid att ta till oss *para siempre, para siempre*, men det kan vara bra att upprepa för evigt, för evigt, när det går riktigt gale på börsen eller på jobbet. Det har en mentalt hälsobringande effekt, men det viktigaste är att öppna sig för Gud.

Vi måste komma ihåg att Guds dimension är evigheten. Varje gång vi närmar oss honom nuddar vi vid evigheten. Evigheten kommer in i mitt liv. Vi ser det speciellt i bönen till Gud. Teresa säger: ”genom att jag så ofta uttalade dessa ord har Herren redan i min späda ålder skänkt mig bestående intryck av sanningens väg”. Evighetsperspektivet förstärker vår öppenhet för det vi kallar sanningens väg, att vi är på väg in i den fulla sanningen, så att vi inte fastnar i detaljer, vid det som drar oss bort från sanningen, som det så ofta är. I vår tid är det lite svårare, eftersom vi hela tiden överöses med onödiga intryck. Det är det som reklamen mycket bygger på. Hela tiden överöses vi med onödiga intryck som gör att vi inte riktigt ser sanningens väg, men det är ändå möjligt att göra det.

Redan som barn lärde sig Teresa att förstå uttryck som evighet och sanning. Det var så mycket som var inriktat på Guds verklighet att hon inte kunde undgå att ta till sig detta. Teresa var redan som barn mycket företagsam och hade mål i munnen och hade klart för sig att hon hade en uppgift och en kallelse i livet. Två små episoder från barndomen är mycket tydliga och anger riktningen för hennes liv. Det första var att hon hade hört talas om att människor blev martyrer för sin tros skull, något som sker också i vår tid. Hon fick en längtan att bli martyr för Jesu skull. Eftersom hon hade en mycket stor övertalningsförmåga lyckades hon få sin lillebror Rodrigo med på äventyret. De små begav sig av på vägen. De hade hört att det fanns något som hette morernas land. Morerna var på den tiden mycket närmare Spanien och hade funnits där ganska länge. Teresa ville ge sitt liv för Kristus. Vi kan tycka att det låter lite överspant, men kärleken till Jesus måste uttryckas i att vi vill ge oss hän. Vi vill överlåta oss och, om så visar sig nödvändigt, ge vårt liv för Kristus. Det yttersta beviset på en vänskap är att vi hellre ger vårt liv än låter den andre offra sitt liv. Teresa var mycket medveten om att hon ville ge sig helt till Jesus. Men Teresa och hennes bror kom inte så långt, eftersom det kom en släkting och fångade upp dem. Om man inte kan bli martyr kan man bli eremit. Teresa och hennes lillebror började då bygga eremithyddor, men stenarna rasade ner. Också det föll platt till marken.

Men dessa två grundtankar finns kvar hos Teresa och mognar så småningom fram till att hon vill bli martyr på ett oblodigt sätt i klosterlivet. I traditionen har man alltid sett klosterlivet, ordenslivet, som ett oblodigt martyrium. Det dagliga livets små offer skall uttrycka att vi vill vara Jesu vittnen. Dessa tankar gror sakta men säkert inom henne. Att bli eremit är att leva bara för Gud. Han betyder allt. Den tanken gror också hos Teresa under ungdomsåren.

Här ser vi hur viktigt det är att barnen redan tidigt öppnar sitt hjärta för Gud. Vissa i vår tid säger, att barnen är som ett vitt ark, där vi inte får skriva någonting, och att barnen inte har rätt till religion, att ta emot budskapet. Samtidigt vet vi att vårt framtida liv tecknas redan tidigt. De grundlinjer som barnet tar till sig finns ofta kvar på gott och ont. Att då hjälpa någon att öppna sig för Gud redan i späda ålder är mycket viktigt. Att få goda intryck, att få ta emot det som är sant, äkta som barn är viktigt men också svårt. I vår tid ser vi hur svårt det är att ge barnen det som tidigare var så naturligt: en kristen fostran. Många föräldrar kämpar, men de ser hur svårt det är, eftersom miljön, atmosfären tycks göra det svårare. Ändå får vi tro att det är möjligt att hjälpa en ung människa att ta emot Guds kärlek och nåd.

Terasas barndom kan hjälpa också oss att se hur vi i vår barndom fick ta emot de första intrycken av Guds kärlek och vänskap i Kristus, de frön som senare har grott. De som inte mötte Gud som barn kan genom andra människor få erfara kärlek och omtanke som senare kan få dem att längta efter den fulla kärleken, den fulla sanningen. Allt det vi fick ta emot som barn, gott som ont, verkar inom oss. Att hjälpa människor att sortera bort det som inte var bra och koncentrera sig på det som var gott är viktigt. Det kan ske på olika nivåer, andligt, psykiskt och mentalt. Det är viktigt att komma ihåg att min frälsningshistoria började i vaggan eller i barnvagnen. Allt det vi har varit med om präglar oss. Det kan vara smärtsamma och svåra ting, men allt detta måste bearbetas i Guds ljus. Det kan vara goda frön som har såtts som måste upptäckas. Jag får lita på att min barndom, min uppväxt är en del av min frälsningshistoria.

Sedan kom tonårstiden för Teresa, då hennes kristna tro tycktes sättas på prov. ”Jag började klä mig fint och söka väcka behag genom att ta mig bra ut. Stor omsorg ägnade jag åt händer och hår och parfym och alla slags fåfängligheter som jag kunde komma åt för detta ändamål, och de var många, ty jag var mycket nyfiken av mig. Jag hade ingen dålig avsikt, för jag ville ju inte att någon skulle förtörna Gud för min skull. Många år varade denna min överdrivna omsorg om att hålla mig fin och snygg och ägna mig åt sådant som jag då inte ansåg vara syndigt ... Jag hade några manliga kusiner ... Vi var alltid tillsammans. De tyckte mycket om mig, och jag talade med dem om sådant som de tyckte om. Jag lyssnade till deras framgångar på det romantiska området och andra barnsligheter, som var allt annat än goda. Och vad värre var: själen fick smak för sådant som skulle leda till allt detta onda.”

Som för de flesta andra tonåringar kom en tid av uppbrott, nya intryck. Allt möjligt kommer in i själen och måste sorteras. Ingen undgår det. För Teresa var det också en brytningstid. Men som vi ser höll hon fast vid grundtanken att hon inte ville att någon skulle förtörna Gud för hennes skull. Hon ville inte vara någon annan till fall på hans eller hennes väg till Gud. Det är en viktig tanke att vi har ansvar för att inte andra skall avlägsna sig från Gud eller genom oss vända honom ryggen. Vi har ett ansvar för andras frälsning och andras möjligheter att möta Gud. Att fortsätta att ägna stor omsorg åt händer, hår och parfym kan för vissa personer vara nödvändigt för att pigga upp en dyster tillvaro, men det får inte bli livets innehåll.

Teresa hamnade i en inre dragkamp. En mycket stor del av hennes liv gick ut på att kämpa för att bevara sin inriktning på Gud. Hon var en mycket charmerande person. Hon hade många goda sidor, som gjorde att människor var intresserade av henne. Samtidigt kände hon längtan att ge sig helt till Gud. Först kände hon avsky för tanken att bli nunna. Men så småningom kom hon fram till en slags kompromiss. Hon sade att hon inte ville till helvetet och då var säkraste vägen att gå i kloster. Det låter lite magert som kallelsemotiv. För Teresa blev det i

alla fall det första fröet till hennes djupare kallelse att hon ville välja Gud och såg att det säkraste sättet var att gå i kloster.

Trots att fadern var from, var han inte riktigt med på noterna. Det är ganska typiskt. Även föräldrar som har bett att deras barn skall bli präster eller nunnor i alla år, blir, när det sedan kommer till kritan, inte alls så glada. Det är så med oss människor, att när Gud kommer lite närmare, blir det ibland lite för nära. Vi får räkna med att även om vi ber om stora ting, så blir det lite jobbigt när Gud hör våra böner. Teresa kom till Inkarnationens kloster i Avila, ett karmelitkloster som rakt inte stod på höjden av andlig utveckling. Vi får inte glömma att det var under senmedeltiden och övergången till en ny tid då förslappningen var stor i många kloster. I det här klostret levde man ungefär som i samhället. Systrar från rika familjer fick finare bostäder i och kunde till och med ha med sig tjänstefolk. De som var fattiga levde i fattigdom. För oss är det nästan obegripligt att man inte hade egendomsgemenskap, som vi ser som väsentligt för ordenslivet, utan att samhällets skillnader återspeglades också inom klostrets murar.

Teresa fick som en av sina viktigaste uppgifter att dra in allmosor till klostret. Man var beroende av hjälp utifrån. Eftersom Teresa var en mycket charmerande person fick hon tillbringa många timmar i samtalsrummet för att tala med rika välgörare som förväntades ge klostret allmosor. Vi kan tycka att det var en mycket ytlig klostertillvaro, men samtidigt fanns inom Teresa en längtan efter att ge sig till Gud på ett djupare plan. Nästan under tjugo år pågick en dragkamp inom henne mellan den totala överlåtelsen och det mer ytliga, utan att hon fördenskull gjorde några större synder. Men hon satt fast i en ytlig medelmåttighet. Bara för att man får en klosterdräkt innebär det inte, att man blir ett fullfjädrat helgon. Eller tvärtom, bara för att man lever i världen och klär sig fint och moderiktigt betyder det inte att man är ytlig. Det är inte kläderna som gör personen utan det viktiga är hjärtats omvändelse. För vissa människor tar det längre tid att nå fram till hjärtats omvändelse, för några kan det pågå ända fram till dödsögonblicket. Vi människor är så olika. Samtidigt vet vi att det alltid knackar på hjärtats dörr och att knackningarna är ett slags sakrament på Guds tilltal. Gud kan använda allt som knackning.

Teresa tillhör de mystiker som man brukar kalla ”*light on*”. De hör saker, ser saker och de upplever saker. Andra mystiker brukar man kalla ”*light off*”. De hör, ser och erfar ingenting, utan allt sker på en djupare nivå. Teresa fick ofta visioner och lokutioner. Redan under den här tiden fick hon t.ex. se en stor padda som plötsligt dök upp i klostret. Man såg aldrig några paddor där, men hon tolkade visionen som att helvetet knackade på dörren. Gud sände till henne paddan för att hon skulle omvända sig. Men paddor räckte inte riktigt till!

Det som hjälpte Teresa var inte en inre bild utan en yttre. Det var en bild som hade ställts upp i systrarnas kor av Jesus vid gisselpelaren, Jesus som var full av sår. Den bilden skakade om henne så djupt i hennes inre att hon förstod att nu måste hon ta ställning. Nu måste hon verkligen satsa allt på vänskapen med Jesus Kristus. Det var mötet med Jesus, den lidande, den älskande Jesus som väntade på hennes svar och överlåtelse, som blev det avgörande. Det var inte rädslan för helvetet utan det var det personliga mötet med Jesus Kristus.

Det är viktigt att komma ihåg för oss att det enda som kan locka fram vår djupaste kärlek och överlåtelse är att vi tar emot Jesus Kristus i hela hans härlighet. Jag förstår att det var för min skull Jesus utstod allt det svåra. Det var för min skull han blev människa, levde, dog och uppstod för att vinna min vänskap, så angelägen är han om mig. Vänskap bygger alltid på

ömsesidighet. Jesus längtar efter min kärlek, efter att jag skall trösta hans hjärta, att jag skall ta ställning, att jag skall se mer till hans bästa än mitt eget. Han vill att jag skall ta emot honom som min vän, att jag skall ta emot erbjudandet om vänskap och visa det i mitt liv genom ett mer hängivet, mindre själviskt och självupptaget liv. För några är det en stegvis process. För andra handlar det om det allt omvandlade ögonblicket. I vår svenska tradition talar man om att bli frälst. Speciellt i frikyrklig miljö brukar man vara mycket säker på att det var just ett bestämt ögonblick, ett speciellt omvändelseögonblick. I Katolska Kyrkan tror vi att frälsningen hela tiden fördjupas, går djupare och djupare. Men det finns vissa ögonblick, vissa mötespunkter som är tydliga hos vissa människor. För Teresa var detta ett av de viktigaste ögonblicken. Det byggde på att hon redan tidigare hade tagit steg för steg. Men hon hade fastnat lite i det ytliga, medelmåttiga, något som faktiskt är det vanliga för oss kristna, att vi hamnar i ett slags vakuum, ett slags medelmåttighetens mysighet, där vi inrättar oss rätt väl och tycker att vi gör i alla fall ingenting ont. Sven Stolpe (1905-1996) karakteriserade en sådan människa på ett mycket träffande sätt: ”Det var inget ont i henne – och ingenting annat heller”. Det låter väldigt dystert. Men så hopplöst är det inte.

Det är viktigt att ha tillit att Jesus håller på att frälsa mig ögonblick för ögonblick. Det är inte hopplöst. Jag behöver inte fastna i medelmåttighetens kärr. Jag sugs inte automatiskt ner i ytlighet och ständigt sökande efter tidsfördriv, ett av språkets farligaste ord som om tiden bara är till för att fördrivas genom ytligheter. För många människor är det nutidens stora tragik att man hoppar från ett tidsfördriv till ett annat. Det kan vara trevliga saker: först golfsemester, sedan långsemester, sedan storstadsweekend.

Teresa mötte nu Jesus på ett djupare plan. Hon kände honom dessförinnan, men hennes hjärta var delat. Den insikten är mycket viktig att ha för att förstå. Mitt hjärta är delat. Jag har viss längtan till tidsfördriv. För vissa är det manikyr och för andra är det golf eller bingo. Det är inget fel på det i och för sig, men när det tenderar att ta överhanden, när det binder mig och jag fastnar i det, är det något som hotar mig.

Från denna tid fortsätter Teresa målmedvetet sin väg till Jesus. Hennes liv var också fyllt av sjukdomar under den här tiden ”Efter två månader hade medicinerna nära nog tagit livet av mig och den hjärtsjukdom jag kommit för att få bot för blev bara värre och värre. Ibland kändes det som om mitt hjärta slets sönder av skarpa tänder, så att jag var rädd för att bli galen. Jag var alldeles kraftlös (jag kunde ingenting äta, bara dricka en smula med största avsmak), led av en beständig feber och blev helt förstörd av att man gav mig laxermedel varje dag under en månads tid. Jag var så utbränd att nerverna drog ihop sig under så outhärdliga smärtor att jag varken dag eller natt fick någon ro; ja, mitt svårmod kunde inte vara djupare ... Jag tror att min längtan efter att bli frisk gick ut på att jag ville leva i ensamhet för att ägna mig åt bönen så som jag var van”.

Teresa tolkar sin sjukdom i perspektivet av att hon ville leva i ensamhet och ägna sig åt bönen. Hon tolkade det svåra, det jobbiga utifrån något annat, att hon genom den prövningen skulle bli mer öppen för bönen, livet i ensamhet, livet i Kristi efterföljd. Hon tolkade det i korsets perspektiv, att hon fick dela Kristi kors för att komma honom närmare. Också det tunga, det svåra kunde hjälpa henne att öppna sig mer för Gud.

Att tolka också det som tycks outhärdligt och svårt som delaktighet i Jesu lidande är oerhört viktig för vår personliga frälsningshistoria. Vi kommer Jesus närmare, även om vi inte känner något, när vi delar någon form av lidande. Vissa personer har något som vi har svårt att förstå,

en slags lidandestörst att bli Jesus mer lik. Ofta räcker det med den portion av lidande Gud har gett mig. Jag behöver inte törsta efter mer. Hos vissa finns en törst efter ännu mer lidande, men det behöver inte oroa oss. Ofta har vi redan fått vår portion av Kristi lidande och vi behöver inte längta efter ännu mer. Men att i vårt lidande känna igen Kristi kors är avgörande för vår frälsningshistoria. Vi får se oss själva återspeglade i den lidande Kristus. Vidare får vi också i vår nästas lidande se den lidande Kristus. Vi har ett sakrament på Kristus i vår lidande medmänniska. Det gäller även om det är en besvärlig person, någon som gör livet surt för oss. Ofta sker det inte medvetet för att göra livet surt för oss utan för att surheten bubblar upp och strömmar över. De klarar inte att lägga locket på, utan den strömmar ut över till oss.

Det är mycket svårt för oss att överhuvudtaget se Jesus återspeglad i vår nästa, men det är nödvändigt för att vi skall komma honom närmare. Det är därför vi behöver hjälp av helgonen. Där ser vi den fulländade återspeglingen. I oss andra ser man bara bitvis eller slumpvis något av Jesu närvaro. Ofta försummar eller missar vi denna del av den totala frälsningsekonomi, där vi ser Jesus i vår nästa. Ändå är det ett slags inträdesprov för evigheten om vi känt igen Jesus i de fattiga och nakna. I vårt liv ser vi en massa missade tillfällen att möta Jesus. Han knackade på dörren, men vi släppte inte in honom, för vi skulle se ett TV-program. Han knackade på dörren för att han ville överösa oss med glåpord av en plågad människas mun, men vi sprang iväg och gjorde någonting annat. Gång på gång kan vi missa tillfället. Det är viktigt att tänka efter var i mitt liv Jesus kom mig som närmast eller var jag missade honom. Var satt jag fast i manikyr, pedikyr och golf istället för att öppna hjärtats dörr för honom? Var har jag min styrka och var har jag min svaghet? Hur har Jesus kommit mig som allra närmast? Var har jag känt att jag har missat tillfällena? Längtar jag verkligen efter att komma honom närmare? Har jag verkligen denna djupa längtan att besvara hans vänskap? Hur skall jag bära mig åt för att göra det? Tror jag att jag har fått Andens kraft att ta ett steg ut ur mitt självbehag och min självömkan för att ge mig till honom? Vi ber för varandra att vi tillsammans med Teresa kan ta detta steg närmare Jesus, eftersom han har gett allt för oss.

Herre, Jesus Kristus, du kommer till oss på så många sätt. Hjälp oss att se att vi också har otaliga sätt som vi kan komma dig närmare på här och nu. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen

Föredrag II

Vi ber med Teresas egna ord: *"Din är jag, skapad till dig, Herre. Vad vill du? Ge mig rikedom eller fattigdom. Ge mig tröst eller bedrövelse. Ge mig glädje eller sorg. Eviga liv, klaraste sol, helt vill jag tillhöra dig."* I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Den totala överlåtelsen till Jesus växte fram steg för steg i Teresas liv. Vänskapen blev mer och mer tydlig. Det är så vi är menade att själva leva i en allt närmare relation till Jesus Kristus, så att vårt liv binds samman med honom på allt djupare plan. Vi har försökt se hur vi kan få hjälp av begreppet sakramental, att den tillvaro vi lever i hela tiden ger oss tecken som pekar vidare på Gud. Att vara skapad till Guds avbild innebär att det ständigt finns en kontakt. När Gud själv stiger ner i sin skapelse och blir en av oss, blir det ännu tydligare. Vi kan just i den verklighet som är vår ständigt bli påminna och ledas fram till att möta Jesus Kristus. Vi kan upptäcka att vi lever i ett vänskapens universum, trots att så mycket talar emot. Trots att vi också ser baksidan, ser vi att Jesus arbetar på att frälsa hela världen, inklusive oss, och att

det som vi är med om, det som möter oss alltid kan föra oss närmare honom. Även svårigheter, problem, lidanden pekar på vårt behov av hans frälsning. Vad människor säger eller gör eller vad vi upplever som vår egen bristfällighet, men också det vackra, det sköna, det underbara, kan hjälpa oss att möta Den som har skapat allt och håller allt i sin hand och som själv har stigit ner där.

Den så kallade sakramentala frälsningsekonomi bygger på Bibelns grundfakta: skapelse och frälsning. Att låta dessa teologiska grundbegrepp också bli existentiella livssanningar är viktigt. För att vi skall kunna växa in i den djupa, personliga relationen till Jesus Kristus måste vi leva i den verklighet som är vår och där upptäcka att han är med oss och talar till oss. Om han döljer sig måste vi söka honom ännu mer, något som vi ser i Höga Visan. Så småningom kan vi lära oss att med trons öga läsa tecknens budskap och se på verkligheten som någonting som förbinder oss med honom och inte avlägsnar oss utan kommer honom nära. Dessa bibliska grundkategorier, som är så typiska för uppenbarelsen och vår tro, hjälper oss att se hur Gud arbetar i vår livshistoria liksom i Teresas personliga historia. Vi behöver få upp ögonen för att det finns en gudomlig närvaro i vårt liv sådant det är. I vår historia kan vi upptäcka tydliga tecken på hur Gud arbetar genom den ständiga omsorgen, den ständiga nåden.

Vi såg att Teresa på olika sätt leddes fram till det avgörande ögonblicket, när hon mötte bilden av Jesus som den sårade och överlät sig till honom. Kanske vi också kan se ett ögonblick eller olika ögonblick, när vi har förstått, att här var det Jesus själv som kom in i vårt liv och talade till oss, gav oss ett uppdrag, mötte oss och fick oss att överlåta oss till honom, så att vänskapen kunde bli ömsesidig. Från Guds sida är vänskapen där från början. Han skulle inte ha skapat oss, om han inte ville vara vän med oss. Han skulle inte ha gjort sig besvär med att skapa allting, om han inte ville leva i relation till sin skapade verklighet.

Att få upp ögonen för att i sitt hjärta tro att Gud är oss nära i Jesus Kristus, att han vill leva i en personlig vänskaps- och kärleksrelation med oss, det måste vi själva ta till oss, bejaka och visa genom vårt sätt att leva. Vänskap kan inte bestå, om det inte finns en ömsesidig trohet och trofasthet, där vi ger varandra tecken på den ömsesidiga kärleken. Det gäller alla former av mänskliga relationer: ett äktenskap, en familj, en arbetsgemenskap. Vi måste visa med vårt liv, med vårt sätt att tänka, leva och handla att vi vill leva i vänskap.

Teresa ser att hon i det klosterliv hon lever som är ganska ytligt och medelmåttigt måste ta ett ytterligare steg. Det gör hon på två nivåer, dels för att hon börjar förstå hur viktig den inre bönen är, den ständiga bönerelationen till Jesus Kristus, att han hela tiden ser på oss med kärlek och vill komma in i vårt liv och dels att vi kan besvara denna kärlek genom vårt sätt att överlåta oss till honom, så att vi inte längre lever ett singelliv utan ett gemenskapsliv, att allt det vi är med om, arbetar med, gläder oss över, gör vi tillsammans med honom. Därför har hon på ett enkelt och konkret sätt försökt beskriva vad bön är. På spanska har hon präglat uttrycket *estar con Jesús*, att vara med Jesus. Vi tycker att det låter mycket enkelt och okomplicerat, men samtidigt fordrar det hela personens insats, att vi inte bara är för oss själva, utan att vi hela tiden är i och med honom. På spanska finns det två ord för att vara, det mer abstrakta, det filosofiska *ser*, och *estar*, det konkreta, att vara, ja, stå på samma jord, att vara i samma verklighet, att stå med båda fötterna på denna jord tillsammans med Jesus Kristus, som själv gick här med trötta fötter, genom inkarnationens realism.

Jesus är inte bara en gestalt, en Kristusgestalt, något vagt. Nej, han blir sann och verklig människa. Han blir inte en gestalt, utan han blev sann och äkta människa lik oss i allt utom i synd, och han är med oss fortfarande. Vi är infogade i denna vänskaps- och kärleksrelation med honom. Då kan vi alltid gå och stå med honom i samma verklighet. Vi kan inte alltid ha en tankebild av detta. Det är en av de svåraste frestelserna på bönen väg, att vi tror att vi hela tiden måste ha en mental bild, en andlig bild av vad det är. Det är bra att ibland jämföra detta med mänskliga relationer. Vi tänker inte alltid på den som sitter bredvid oss. Bara det att vi sitter där skapar en djupare relation än om vi hela tiden måste tänka, varför han eller hon gör så eller så. Det är lättare för oss att föreställa oss bönen verklighet inte så mycket som en tankeverksamhet utan som att sitta bredvid någon, gå bredvid någon, ha någon bakom oss eller framför oss, som det heter i S:t Patricks bön: "Jesus framför mig, Jesus bakom mig, Jesus på alla sidor". Vi behöver inte och kan inte hela tiden ha en mental bild av Jesus. Jobbar vi med någonting, skriver vi på dator, bygger ett hus eller skriver en doktorsavhandling kan vi inte hela tiden tänka på Jesus, för då blir det inte mycket av doktorsavhandlingen eller huset, men vi kan alltid inom oss ha övertygelsen om att han är med oss. Han står på samma jord som jag. Han är med mig och hjälper mig. Men vi behöver inte hela tiden ha den mentala tankekonstruktionen, för då blir det ofta en gestalt, något vagt. I vår kultur blir det lätt så att vi likställer bön med tanke. I den semitiska världen är det annorlunda.

Den sakramentala livssynen kan hjälpa oss att se tecken på Jesus omkring oss. Den människa som sitter bredvid mig hjälper mig att komma i kontakt med Jesus. Vi har en förmåga att förmedla Jesu närvaro till varandra. Som kristna är vi så förenade med honom att vi för varandra blir tecken och hjälp för att komma in i relationen med honom. Hela skapelsen är som ett eko av Guds härlighet. Den verklighet vi lever i är inte kemiskt fri från Jesu närvaro utan tvärtom. Det betyder inte alltid att vi känner, erfar, upplever och tänker på det, utan det är en djupare relation, att vara i och med Jesus.

Teresa säger också att bönen är: *andar con Jesús*, att gå med Jesus. I vår tid talar man om att ha ett projekt. Det är vårt projekt att gå med Jesus genom livet, att inte skilja oss från honom, inte vika av från hans väg utan hela tiden ha honom vid vår sida, eftersom han är en mycket god vän som ständigt ser på oss med kärlek och vill ge oss sin nåd och sin uppmärksamhet. Bönen är att ta till sig att från hans sida är vänskapen ständigt där och att vi mer och mer kan upptäcka tecken som påminner oss om det i vår egen verklighet.

Sedan kan det komma till ett avgörande omvändelseögonblick. Vi ser det i många människors liv. Vi ser det hos Paulus, Teresa och Franciskus (1182-1226), att det är ett avgörande ögonblick. Men det behöver inte vara ett enda omvälvande ögonblick, utan det kan också vara ett stegvist möte med Jesus, där han steg för steg blir verklighet för mig. Hur visar det sig då att detta har blivit verkligt? Jo, genom att jag vill besvara vänskapen. Jag vill göra något för den som har älskat mig så mycket att han har dött för mig på korset. Det är naturligt i varje form av vänskap och kärlek att man ömsesidigt vill visa varandra omsorg, omtanke och kärlek. Det som blir naturligt att göra för Teresa är att återföra karmelitorden till dess ursprungliga idé, att reformera, reparera det som gick snett. Vi ser något liknande hos Franciskus. Det är inte så ovanligt i Kyrkans historia, i ordenslivets historia, att det dyker upp personer som ser att något har gått snett och att Jesus kallar dem att hjälpa till att få ordning på torpet.

Då kommer vi in på den andra aspekten. Vi började med den sakramentala och kommer nu in på den ecklesiala, den kyrkliga aspekten. När vi möter Jesus Kristus, när vi möter Gud, är det inte enbart en enskild individ som möter Gud, utan vi möter honom alltid som en del av ett heligt folk, som en lem i kroppen, som en av många. Det är den andra bibliska grundkategorin: förbundet, folket. När Gud uppenbarar sig i det gamla förbundet, skapar han ett förbund med ett folk. Han vill frälsa en gemenskap, ett folk. Det är lite svårt för oss att ta till oss det synsättet, eftersom vi är präglade av ett individualistiskt livsmönster. Man brukar säga att alltsedan 1500-talet, från reformationen, renässansen och fram till upplysningen har det gått i en individualiserande riktning. Man har förlorat det bibliska grundperspektivet, att vi först och främst är ett heligt folk, en gemenskap, en kyrka, och har istället betonat det individuella. Det är inget fel att betona den enskilda människans värdighet och kallelse, men det kan ibland gå i en individualiserande riktning, som gör att man glömmer bort att man alltid är en del av ett folk som Gud har kallat.

Vi ser så tydligt i det gamla förbundet, att när Gud kallar någon, vare sig det är en profet eller en domare, är det för folkets skull. Man får en uppgift för de andra. Man får inte kallelsen bara för sig själv. Man får det som en unik och älskad person men i ett sammanhang, i en gemenskap, i ett folk. Det är lite svårare för oss som är fostrade i ett radikalindividualistiskt klimat att tänka på, att när Gud vill göra något i vårt liv, så är det han vill göra till för de andra, att vi tas i tjänst av honom för gemenskapen, för Kyrkan, för världens frälsning. Det blir mycket tydligt hos Franciskus och hos Paulus. Vi ser det också hos Teresa. Hon ser att Gud vill använda henne för att reformera eller, som några säger, grunda en ny gren av karmelitorden, men då för Kyrkans skull. En orden skall alltid betyda någonting för helheten.

Det tillhör Teresas originella budskap, att hon betonar att den ständiga bönen, den kontemplativa bönen, är en form av apostolat för Kyrkans helgelse och tillväxt. Det finns ett samband mellan ett djupt andlig liv i ett kloster och hela Kyrkans tillväxt i helighet. En tanke som kanske inte riktigt omedelbart går upp för oss är att det finns kommunicerande kärlek mellan dem som lever ett avskilt, strängt kontemplativt liv utan att egentligen möta några människor och dem som lever utanför klostret. Teresa såg som sin kallelse att inrätta kloster där systrarna levde strängt avskilda från världen i klausur för att kunna ägna sig helt åt bönen men för Kyrkans och världens skull. Vi får inte glömma att detta var en nedgångstid för Kyrkan. Det var en brytningstid med splittring och krig mellan de kristna. Splittringen bland de kristna gjorde Teresa utom sig av sorg. Hon sade att det enda hon förmådde som fattig, enkel kvinna var att samla några likasinnade och att de skulle leva till Guds ära i ständig bön och botgöring för de kristnas enhet. Det finns också ett ekumeniskt motiv, även om man på den tiden såg lite annorlunda på ekumenik än vi gör i vår tid. Hon såg att det strängt avskilda bönelivet i fattigdom och enkelhet skulle vara en inspirationskälla för hela Kyrkan. Det kan vara lite svårt för oss att förstå att några som knappast hade någon kontakt med omvärlden och inte kunde påverka utåt, ändå på det inre planet kunde bidra till en förnyelse av Kyrkan och kristenheten. Teresa såg det som motivet för sin reform av karmelitorden. Hon såg Kyrkans nöd. Hon såg förslappningen och splittringen, korrupsionen, alla missförhållanden och förstod att hon var kallad att genom ett liv tillsammans med tolv fattiga, unga kvinnor bidra till Kyrkans förnyelse.

Eftersom vi har ett mer individualistiskt tänkesätt är det inte lätt för oss att förstå hur denna lilla grupp av kvinnor som hon samlade kring sig kunde bidra till hela Kyrkans förnyelse och helgelse. Men samtidigt är det en biblisk tanke. Vi har den lilla resten, den trogna resten av

Israel som bevarar troheten mot lagen. Det är en djupt bibliskt tanke, att en liten grupp, en liten rest blir över när de flesta förlorar intresset. Egentligen är det en mycket aktuell tanke i en sekulariserad tid. Vi ser ett Europa där massorna avfaller från kristendomen, där det knappt är möjligt att ge tron vidare till nästa generation, där det bara är kvar en liten rest. Då måste den resten vara ännu mer trogen, ännu mer hängiven sin sak att bära upp det kristna arvet. Det är en rent biblisk grundtanke som dyker upp i sådana situationer. Vi ser det också nu i Mellanöstern. De flesta kristna lämnar, men vissa säger att de till varje pris blir kvar där, även om man hugger dem i stycken och dödar dem. De vill bevara den kristna traditionen på de platser där det har funnits kristna ända från början, trots att de vet med nästan 100%-ig säkerhet att de kommer att bli martyrer. De flesta som kan lämnar, men några ser det som sin kallelse att bli kvar och hålla trons låga brinnande. Det är en ständigt aktuell tanke både i tider av förföljelse och tider av nedgång, att de som är kvar måste ta sin tro på ännu större allvar, vara ännu mer trogna Jesus Kristus, bli ännu mycket mer brinnande för att hålla den lilla flämtande lågan vid liv.

Det är en mycket aktuell tanke, att när de flesta fastnar i något annat än i tron på Kristus och gemenskapen med honom, måste vi kristna bli ännu mer trogna. Hur ofta har jag inte sagt till föräldrar som ser hur deras barn vänder Kristus och Kyrkan ryggen, att de inte skall fastna i bitterhet, sorg och självanklagelse. Nej, det är nu det börjar på allvar med den ständiga bönen, öppenheten för Kristus, att hålla trons låga ännu mer levande i sitt hjärta. Det är ett personligt upprop, men för Kyrkan, för världens frälsning. Det är något som kommunicerar med vartannat. Även om man inte går ut och omvänder en massa människor men tar sitt kristna liv på allvar, lever i bön, bot och i ständig Kristusgemenskap, betyder det någonting för världen. Man kanske inte ser omedelbara resultat, men det är något som bär frukt. Det är mycket viktigt, inte minst i en radikalsekulariserad miljö att komma ihåg. Det är kanske bara ett tiotal på någon ort som håller hela orten uppe genom sin bön. Vi kan tänka på de upplyfta händerna hos Abraham.

Det finns ett heligt samband mellan den unika personens kallelse och gemenskapen. Det är inte ett individualistiskt projekt utan det är enskilda, unika människor som tas i tjänst för gemenskapens skull. Här kan vi tänka på dem som blir kvar i länder där de flesta kristna flyr. Jag trodde att alla kristna hade lämnat Mosul. Nyligen träffade jag några människor i Södertälje som sade att de hade släktingar kvar. De stannar vad som än händer för att i alla fall några skall prisa Jesu namn i den staden. I vårt land sker något liknande. I vår lilla by kanske ingen annan går i kyrkan mer än en eller två personer. Då är det de som håller uppe trons låga här, men för de andras skull.

Det ställföreträdande motivet är också mycket viktigt för Teresa. Hon vill samla tolv kvinnor som tillsammans med sin priorinna lever i ständig bön, lovsång, försakelse och fattigdom för Kyrkans och världens frälsnings skull. Hon ser detta som en kvinnlig pendang till apostlakollegiet. Jesus och de tolv apostlarna var Kyrkans urcell. Nu behövs också det kvinnliga ekot för att hålla bönen låga levande i en kyrklig nedgångs- och splittringsperiod. Teresa fick höra nyheter från Europa. När hon ojar sig över lutheranerna, är det kalvinisterna i Frankrike det gäller. Hon hade inte så noga reda på vilka det var som gjorde si eller så under striderna i Frankrike. Hon uppmanade sina systrar att bli ännu mer trogna. Nu måste ni överlåta er ännu mycket mer för att motverka dessa splittringstendenser. Så säger hon: "Man har uppammat krigsfolk för att bekämpa splittringen i Kyrkan, men det skrattar jag bara åt, för det är ju bara bönen och boten som är vårt vapen för att främja enheten i Kyrkan och bland de

kristna”. Här betonar Teresa mycket starkt den mystiska insidan av Kyrkans mysterium. Kyrkan är inte i första hand en organisation, en institution som är organiserad på ett visst sätt utan Kyrkan är ett mysterium, ett hjärta som slår för Kristus.

Då kommer vi in på det som är så typiskt för Teresa och många mystiker, det vi kallar brudmystik. I Bibeln är Kristus Brudgummen och Kyrkan är bruden. Vi ser redan i det gamla förbundet, i Höga Visan, att Gud är Israels brudgum. Det finns ett så innerligt förhållande mellan Gud och hans folk att man kan likna det vid brudgummens och brudens kärlek till varandra. I det nya förbundet ser vi, inte minst hos Paulus, att Kyrkan är bruden och Kristus är Brudgummen. Teresa ser liksom de flesta mystiker att Kyrkan måste bli inkarnerad i den enskilda människan. Genom dopet är vi alla ett Guds tempel. Kyrkan blir personaliserad eller interioriserad i den troende människan. Det är inte bara ett yttre skeende, utan vi blir ett tempel åt Gud genom vårt dop. Kyrkans mysterium tonar fram i varje döpt lem. Det är också något vi kan se i vår tid.

I och med att vi kristna är så sällsynta och kanske ännu mer vi katoliker, så identifierar man ofta den enskilde lemmen med Kyrkan. Kommer det någon kristen till en arbetsplats, listar man ganska snart ut att det är en kristen. Folk tittar på oss med förstoringsglas. Är de nöjda, får de en god bild av kyrkan. Men så fort man gör något galet säger de att sådan är Katolska Kyrkan. Man gör utan att riktigt veta det en teologisk bedömning. Man identifierar Kyrkan med den enskilde lemmen. Bruden, Kyrkan, blir interioriserad i varje lem.

I karmelitorden diskuterar, ja, ibland tvistar man fortfarande om man skall kalla Teresa *reformadora* eller *fundadora*, reformator eller grundarinna. I Spanien är man mycket övertygad om att hon är *fundadora*, men i andra länder säger man att hon är reformator. Jag vill inte ta ställning. Det ligger ett korn av sanning i bägge delarna. I Peterskyrkan i Rom sätter man upp statyer av ett flertal ordensgrundare. Profeten Elia representerar karmelitorden. Längre trodde karmeliterna att orden var äldre än Kyrkan. Man trodde att profeten Elia hade grundat ett slags ordenssällskap som levde både i det gamla förbundet och det nya. Det dröjde långt in på 1600-talet tills jesuiterna kom och sade att det inte var sant att orden grundats av Elia. De kunde inte förlika sig med den vackra legenden att karmelitorden grundades innan Gud blev människa, innan det fanns kristna på jorden. Men karmeliterna menade att det fanns en kontinuitet från Elia, som levde på berget Karmel, till dess att Gud blev människa. Man kan faktiskt se vackra målningar, där Jesusbarnet kommer på besök till de fromma eremiterna. Och då är Jungfru Maria och den heliga Anna med, och också Annas mor. Av någon anledning trodde man att Annas mor tillhörde karmeliterna som någon slags tertiär. Man byggde upp en vacker legend om det. Samtidigt finns det en djupare sanning i betoningen av kontinuiteten mellan det gamla och det nya förbundet. Det är först i vår tid i och med försoningen med judendomen som vi kristna riktigt har förstått att det finns mer gemensamt, mer kontinuitet bakåt till det gamla förbundet än vi hade tänkt oss. Karmeliterna står för kontinuiteten bakåt till Elia. Därför är det inte så ovanligt att judar som blir katoliker väljer att bli karmeliter om de vill gå i kloster, eftersom man där mer än hos andra bevarat den andliga kontinuiteten bakåt.

Det finns också en staty av Teresa i Peterskyrkan bland grundarna. Man räknar Elia som grundare, andlig fader, i den karmelitiska traditionen men också Teresa, eftersom man menar att hon har grundat något nytt i Kyrkan. Det är också därför hon förklarades som kyrkolärare. Hon är inte bara en mystiker, ett helgon, utan hon har ett universellt budskap till alla kristna.

Även människor från andra konfessionella traditioner ser i henne något universellt. Det är det som ligger i hennes namn, Teresa av Jesus, att hon gör föreningen och relationen med Jesus så levande för människor. Hon betonar mycket starkt Jesu mänsklighet. Också på hennes tid ifrågasattes Jesu unika roll som frälsare av en del människor som kallades *alombrosos*, de upplysta. De motsvarar nutidens *New Age*. De menade att den äkta mystiken ligger bortom Jesus. Det kommer ett ögonblick när vi måste avstå från Jesus för att komma Gud nära. Bortom Jesus, bortom alla begrepp, bortom allting möter vi Gud i ett slags transcendent värld, där vi inte behöver honom som frälsare och förmedlare. Det är ungefär vad man kan höra också i dag. Inget är ju nytt under solen. Det gäller speciellt heresierna som kommer tillbaka i en eller annan uppfiffad form. Det får inte förvåna oss att ungefär det som Teresa konfronterades med, föreställningen att om du söker den djupaste föreningen med Gud och vill leva dig in i den djupaste mystiken, lämna då Jesus, Kyrkan, sakramenten och Bibeln bakom dig och höj dig upp ovanför det i ett slags moln bortom allt annat.

Teresa betonade istället att det just var Jesus och hans heliga mänsklighet som var vägen till den djupaste föreningen med Gud. Hon betonade mycket starkt Jesu heliga mänsklighet. I vår tid skulle hon kanske ha betonat Jesu heliga gudom, eftersom den i vår tid kommer lite i skymundan och glöms bort. Men under hennes tid var det Jesu heliga mänsklighet som man riskerade att hoppa över för att gå direkt till Gud. Det finns faror som kan dyka upp i många olika gestalter. Därför har Teresa en universell betydelse för kristna. Det är tre karmeliter som har utsetts till kyrkolärare: Teresa av Jesus, hennes medhjälpare Johannes av Korset och Thérèse av Jesusbarnet (1873-1897), som levde i Lisieux på 1800-talet. De betonar alla en aspekt av Kristusmysteriet. Teresa betonar Jesus som person, som vän och frälsare som vi hela tiden behöver. Johannes av Korset talar om korset, Jesu heliga kors som ofta möter oss i den dunkla nattens gestalt, i den reningsperiod som vi nästan alla får gå igenom på vår väg till Gud. Thérèse av Jesusbarnet betonar att Gud verkligen har blivit ett barn. Hon talar om det man kallar den "lilla vägen", att vi måste bli som barn för att komma in i Guds rike. Vi måste, för att uttrycka det kort, efterlikna Jesusbarnet i hans totala beroende av sin Fader.

Det är intressant att dessa karmelitiska kyrkolärare alla betonar en del av Jesusmysteriet. Därför är de aktuella även för dem som står utanför den Katolska Kyrkan, eftersom det är en så stark koncentration på Jesus själv. Både kristna från ortodox och protestantisk bakgrund har lättare att ta till sig den karmelitiska mystiken, eftersom den är så starkt Jesuscentrerad.

Samtidigt som Teresa betonar Jesus, gör hon det alltid i Kyrkans gemenskap. Vi möter alltid Jesus på den grund, den mark som Kyrkan är, inte som en vag Kristusgestalt, utan vi möter honom i hans mystiska kropp, i hans folk, i den gemenskap där vi tillsammans tar emot Jesus. Vi kan också ta emot Jesus med och för varandra. I vår tid kanske gemenskapsaspekten är lite svårare, eftersom vi ofta sitter framför datorn ensamma och koncentrerar oss på en skärm. Nu är det jag som söker Jesus på nätet. Gemenskapsperspektivet kan lätt försvinna i vår tid.

Vissa säger att de inte går i kyrkan, för där blir de bara störda. Där är en massa barn som skriker och tanter som rasslar med radband. Då är det bättre att gå ut i skogen och där möta Jesus. Vi har lite svårt att förstå att vi behöver radbanden som rasslar och barnen som skriker. Vi behöver dem som stör oss under mässan med sina mobiltelefoner, som egentligen skall vara avstängda. Jag menar inte att vi medvetet skall störa varandra, men det gör vi vare sig vi vill eller ej. Det hör till, för vi behöver andra människor för att komma Gud närmare. Vi behöver Kyrkan som är full både av helgon och syndare eller som Oscar Wilde (1854-1900)

sade, att i Katolska Kyrkan möter man både hertiginnor och prostituerade. Kyrkan rymmer allt slags folk, också de som går oss på nerverna och som kan göra oss vansinniga ibland. Så är det, men vi behöver dem. Jesus har inte kommit bara för de rättfärdiga, goda och snälla, utan han har kommit för de värsta värstingar man kan tänka sig. Fångelserna är ibland de mest fruktbara miljöerna för att möta Gud i vår tid. Där vill man tala om Gud. I de värsta förortererna tror man på Gud men inte i de fina kvarteren nu för tiden. Det är en social skiftning som är intressant. Naturligtvis finns det fromma människor i Djursholm. Men det är lättare att tala om Gud i Botkyrka än i Täby. Det är lättare att tala om Gud i fängelset.

Kyrkan är den miljö där vi alltid möter Kristus. Han har grundat en kyrka på jorden, liksom det i det gamla förbundet utvaldes ett heligt folk som sedan skall bli mer och mer universellt i det nya förbundet. Där möter Jesus oss och där använder han oss. Teresa anar och förstår att den reformrörelse hon vill sätta i gång inom karmelitorden i första hand är till för Kyrkan, för hennes helgelse, men också för hennes apostolat, hennes mission. De flesta av hennes bröder försvann till Amerika och blev *conquistadores*. Jag besökte en gång en stad i södra Colombia – Pasto - där en av hennes bröder låg begravd. Situationen i Amerika var helt levande för Teresa. Hon rördes till tårar när hon hörde hur svårt indianerna hade i sitt land, hur mycket de behövde Jesus och frälsningen, också för att undgå *conquistadorernas* missbruk.

För Teresa var den universella aspekten helt tydlig. Hon såg Kyrkans splittring i Europa och hon såg de nya behoven i Amerika. Hon förstod att hon kunde göra något för Jesus, för Kyrkan. För oss är det kanske inte omedelbart förståeligt hur man genom att stänga in sig i ett strängt avskilt kloster kan göra någonting för världens frälsning. Det är en typiskt biblisk accent som blir ännu tydligare i det karmelitiska sättet att leva. För mig var det också en mycket viktig sak, när jag kände kallelsen till Karmel, att man just genom att leva ett liv i bön, enkelhet och avskildhet kan bidra till Kyrkans helgelse och växt mycket mer än om man kanske skickades ut på uppdrag. Avsikten är inte att nedvärdera den apostoliska kallelsen men att betona att Kyrkan också har en själ, ett hjärta, där människor kan ge sig till Gud i det fördolda för världen.

Jag tror att alla kristna måste upptäcka den personliga, unika kallelse som han eller hon har för Kyrkans helgelse och rening. När vi hör om pedofilskandalerna, hur reagerar vi då? Reagerar vi genom att oja oss och bli upprörda eller skandaliserade? Det kan vara första reaktionen. Eller reagerar jag genom att säga att då måste jag bli ännu trofastare? Om andra sviker måste det finnas några som efterföljer Jesus ännu mer. Den insikten är oerhört viktig, inte minst i en sekulariserad eller kyrkofientlig miljö. Om det är så illa ställt i kristenheten, då måste i alla fall jag göra det lilla som kommer an på mig för att Kristus skall bli mer älskad, tillbedd och förhärligad. Det är en appell till mig, en kallelse till mig. När många sviker, försvinner och förnekar, måste jag hålla stånd, inte för att jag skall bli högmodig eller andligt högfärdig, men för att jag verkligen skall ta mitt ansvar för att bevara den lilla låga som annars släcks.

Det är ett aktuellt tema i vår sekulariserade värld men också i den del av världen som håller på att tömmas på kristna, där vissa är beredda att bli kvar, även om de vet att de med största säkerhet kommer att bli martyrer eller i alla fall förföljda och få det svårt. Det viktiga är att lågan, den lilla Kristuslågan, får fortsätta att brinna, så att det i alla fall på den plats där Jesus har ärats i tvåtusen år skall finnas någon som förhärligar hans namn eller i den lilla byn där ingen går i kyrkan längre utom jag fast jag knappt kan gå på mina ben. Det har blivit mycket aktuellt också i vår tid att hålla trons flämtande låga levande. Jag kan förnya min överlåtelse

till Kristus, även om de andra vänder honom ryggen. Teresa har ett mycket aktuellt budskap till oss, om vi nu får oja oss över eller skryta över att vi är världens mest sekulariserade land. Då måste vi bli ännu mer trofasta, ännu mer hängivna Jesus och leva i hans vänskap. Det vill Teresa hjälpa oss med helt konkret genom att vi är i Jesus, går med Jesus och låter honom bli en oskiljaktig reskamrat genom livet. Han är det högsta goda. Han är vår kapten på vägen. Vi kan hos Teresa finna dessa vackra ord för att säga hur viktig Jesus är för oss. Han är den som väcker mig ur min slummer, den som ger mig allt det jag behöver. Han är den som tar sig an mig ögonblick för ögonblick.

Herre, Jesus Kristus, hjälp oss att bli kvar i din vänskap. Hjälp oss att brinna mer av din kärlek, så att hela världen kan bli upplyst av ditt ljus, din sanning och din kärlek. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med att lyssna till Teresas ord:

När vi är överhopade med bestyr och utsatta för vedermödor och förföljelser, när vi inte kan uppnå denna lugna ro i tider av torka, det är då Kristus är en mycket god vän. Vi skådar honom ju då som människa. Vi ser honom i hans svaghets och prövnings stunder. Han är vår följeslagare. När vi har vant oss vid detta är det mycket lättare att hålla sig i hans närhet, även om det kan ges tillfällen då varken det ena eller det andra är möjligt. Därför är det bäst att göra som jag har sagt: avstå från att visa sig angelägen om andlig tröst. Hända det som hända vill. Famna korset. Det är huvudsaken. Vår Herre blir berövad all tröst. Han blir lämnad ensam och övergiven i sina prövningar. Må vi inte överge honom. Hans hand lyfter oss upp långt bättre än vad vi själva förmår med all vår omsorg. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi har försökt se hur två ord kan hjälpa oss att bli kvar i Jesu närhet och leva som hans vänner. Det är två ord som visar på en hel begreppsvärld: sakramental och ecklesial. En liten repetition kan aldrig skada. Vi lever i en värld som är skapad av Gud och som kan bli ett slags sakrament för mötet med honom. Vi har en sakramental verklighetssyn. Eftersom Gud har skapat allt kan det alltid återspegla Gud och visa vägen till honom. Både i dess underbara skönhet och i dess spruckenhet pekar det skapade tillbaka på honom som håller det i sin hand och vill fullända det, också genom vår medverkan. Vi kan bara möta Gud här och nu, inte i en idealisk drömvärld, inte i morgon, inte igår utan just idag. En av det andliga livets viktigaste punkter är att riktigt bli medveten om att det är just nu som Gud kommer in i mitt liv och vill visa sin kärlek och sin omsorg, även om det inte är precis så som jag skulle vilja att det vore. Det låter ganska självklart. Om vi tror att Gud är Skaparen, som uppehåller allt och som har all möjlighet att stå i kontakt med oss, då måste det vara där vi lever.

När Gud sedan blir människa i Jesus Kristus genom inkarnationen kommer han oss ännu närmare. Han har själv delat vår mänskliga verklighet. Att ta till sig detta är inte helt lätt, eftersom vi har en större förmåga att se störningsmoment än det som hjälper oss. Jag skall ta ett exempel från min resa hit. Jag reser mycket tåg. En eller två gånger i veckan har jag ”min klostercell” i en tågupé. Då väljer jag en tyst kupé, för där räknar man med att det skall vara tyst. Men ofta är det någon som ringer i en mobiltelefon. Skall man då bli irriterad, säga till dem som stör eller bara låta det gå förbi? Tåget från Stockholm till Rättvik hade ingen tyst

kupé. Jag fick sitta nära någon stackars person som under hela resan ville telefonera till alla sina vänner och berätta om att hon hade fått domningar i händerna och armarna. Gång på gång fick man höra ungefär samma berättelse. Först tyckte jag att det var lite irriterande, men sedan förstod jag, att då måste jag börja be för dessa sjuka med domningar i händerna. Jag hade aldrig tänkt förut, att det fanns så många människor som råkar ut för sådant. Hon talade med sina vänner om hon skulle gå till akuten eller gå och få massage. Vi kan tycka att det låter alldagligt, men vi får tro att Gud kan använda också sådant som vi först ser som störningsmoment för att väcka oss. Det är viktigt. Det är så i livet. Det dyker upp någonting som vi inte har väntat oss, något som först kan tyckas störa och hindra kontakten med Gud. Men om jag ser djupare, förstår jag att om Gud är med mig alltid, kan han använda allt det som livet rymmer för att komma mig ännu närmare. Det är viktigt för oss att komma ihåg, att vi aldrig själva kan inrätta en idealisk, stilla värld, där vi ständigt känner och upplever det andliga.

Teresa berättar ett lite avskräckande exempel på hur det kan vara. Hon berättar om en mycket from, förmögen dam som ville leva ett stilla liv. Till kyrkan kunde hon inte gå, för där var så mycket väsen. Hon fick då prästen att komma hem och läsa mässan varje dag. Det var idealiskt. Hon fick det precis som hon ville. Men en dag kom inte prästen, och då blev hon så arg så att hon dog. Vi kan inte själva producera en idealisk omvärld, där vi på ett känslomässigt sätt kan erfara Guds närhet och omsorg och vår vänskap med Jesus, utan vi måste börja där vi står. Vi har kanske ett jobbigt jobb, men ett jobb skall ju vara jobbigt annars är det inget jobb! Vi kan ha en familj där det är lite stökigt.

Thérèse av Lisieux berättar ett avskräckande exempel från sitt kloster. Där fanns en syster som hade hand om linneskåpet. Där var perfekt ordning, men det var alla systrars skräck att samarbeta med henne och behöva stryka örngottsbanden på ett speciellt sätt. Vi kan aldrig inrätta en yttre omvärld som är precis idealisk för vad vi tycker skulle vara bra för vårt böneliv. Naturligtvis kan vi göra vad vi kan och behöver inte ha på skvalmusik hela tiden. Men ibland kanske den väcker oss, om det är en granne som spelar. Vi får våga tro, att i denna värld med allt dess elände, tvetydigheter, glädjeämnen och frestelser, är det just där Gud kommer oss till mötes. Jag behöver och kan inte ändra på världen. Men jag kan faktiskt ändra på mig själv.

Teresa kan hjälpa oss att förstå att om vi har längtan efter att leva i Jesu närhet och vänskap, kan vi ta emot honom även i en sprucken värld och även om vi själva är lite kantstötta. Ju närmare Teresa kommer Jesus, ju mer hon förvandlas, desto mer ser hon också skönhetsfläckarna. Hon har uttryck som vi tycker är lite överdrivna. ”Jag är världens största synderska”. ”Jag är en gödselhög”. Vi är inte vana att se på oss själva på det sättet. Men det är en verklighet för den människa som verkligen söker Gud och som bländas mer och mer av hans ljus, att de små fläckarna blir tydligare. Tidigare var vi mer intresserade att se fläckarna i de andra. Men ju närmare man kommer Gud, desto mer överseende har man också med andras svagheter och synder, medan man blir med medveten om sin egen spruckenhet. När man skall granska kandidater för helgonförklaring undersöker man om de hade överseende och barmhärtighet med sin nästa eller om de var som hökar som slog ner på minsta lilla fläck. Det är en klassisk, mänsklig pedagogik, att när vi växer i Guds nåd blir vi också mer och mer medvetna om vårt behov av frälsning.

Karl Rahner (1904-1984), den tyske teologen säger, att en av de mest hoppfulla trossanningarna är ursynen. Vi tycker nog att den är det jobbigaste av allt. Blir vi av med den, då vore allt fint och bra. Men han säger att det är just den som påminner oss om att vi är i ständigt behov av Jesu frälsande kärlek. Annars kan vi lätt tro att det bara är att lägga på lite andlig makeup för att bli fullkomlig. Men det är en djupare omvändelseprocess, där vi måste bli smärtsamt medvetna om vår svaghet och synd. Det ser vi så tydligt i Teresa. Ju mer Jesus kommer in i hennes liv, bländar henne med sin godhet och sin skönhet, desto mer ser hon de små själviska såren, men inte på ett negativt sätt. Det finns en frestelse att tänka, att jag är världens uslaste människa, jag klarar ingenting. Den hoppfulla attityden är, att det är just för att hela mig från själviskheten som Jesus har dött på korset och tagit på sig min synd och skuld. Han vill göra det i mitt liv. Jag kan inte bli en god, fullkomlig människa på egen hand. Det är en stor frestelse, också för många goda och andliga människor. Tänk på den stackars kvinnan som hade gjort det så fint, och så dog hon, när det gick henne emot. Vänskapen med Jesus Kristus är menad att växa och öka, men det gör inte vårt behov av hans frälsning mindre utan tvärtom. Samtidigt handlar det om att på ett ställföreträdande sätt stå där för alla andra människor.

Då kommer vi in på det andra adjektivet, ecklesial, som har med Kyrkan att göra. Gud frälser mig som en del av Kyrkans, det heliga folkets verklighet, för att jag skall bära frukt för de andra och för att jag skall hjälpa dem på vägen liksom jag får deras hjälp. Det är ett ömsesidigt beroende i Kristi mystiska kropp. Det har blivit lite svårare för oss att ta till oss, eftersom vi är präglade av en mer individualistisk livssyn ända sedan renässanstiden. Gemenskapen har blivit mer och mer eftersatt och individens rättigheter står helt i centrum. Det ser vi på alla nivåer: i lagstiftning och i filosofi. Människans personliga frihet ses inte i direkt relation till andras frihet, utan jaget tenderar att bli absolut. När man vid ett tillfälle skulle analysera de sånger som användes i Melodifestivalen såg man, att sångerna, som handlade om kärlek, mer handlade om jag, jag än om du, du. Det säger lite om hur man ser på livet. Du är till för att tillfredsställa mina behov. Jag är inte till för att göra dig lycklig. I vår tid ser vi att så många relationer, i äktenskap, i vänskap och mellan föräldrar och syskon, går i kras. Det behöver inte vara illvilja, utan det kan bero på att man är präglad av synen att jag har mina behov som jag har rätt att få tillfredsställda och du är till för att tillföra mig något, även om man naturligtvis inte säger så. Det är mycket subtilt. Nu gör jag en liten karikatyr, men för många människor är det mycket svårt att förstå att den djupaste lyckan ligger i den andre och inte i dem själva.

Vänskapsförhållandet till Jesus Kristus hjälper oss, också i vår relation till andra. Sätter vi verkligen Jesus i centrum? Är det honom vi vill glädja och behaga. Thérèse av Lisieux säger att hennes liv går ut på att hon vill behaga den gode Guden. Hon vill ge honom glädje. Om vi växer vi in i detta mönster, vill vi också behaga vår nästa, som alltid är en bild av Jesus. Här kommer det ecklesiala draget, gemenskapskaraktären i det andliga livet in. Många människor längtar sig fördärvade efter gemenskap. Det människor uppskattar i livet är ofta gemenskap, men de har inte alltid fått instrumenten att växa in i gemenskapen. Vi ser många tragiska exempel på, att även människor som gärna vill leva i gemenskap inte har fått någon fostran att växa in i gemenskapen, och de klarar inte av det.

En av de viktigaste uppgifterna i Kyrkans liv i dag är att hjälpa till att återupptäcka det perspektivet. Det är inte bara jag och Gud, utan det är vi och Gud. Hur finner jag en nådig Gud, säger Luther (1483-1546). Men jag och Gud måste alltid mötas i ett vi. Man talar om det

katolska vi-et, Kyrkans vi, att jag blir ett jag i gemenskap med ett du i ett vi. Det är som en bild av Treenigheten. I Gud själv finns det relation mellan Fadern och Sonen i ett vi. Anden är den som binder ihop. Allt skapat återspeglar Treenigheten. Gud har lämnat spår efter sig i allt som är skapat. Kyrkan skall på ett helt speciellt sätt, som det Andra Vatikanconciliet säger, vara en återspeglning av den allraheligaste Treenighetens liv. Det låter lite abstrakt och främmande, men det är egentligen det mest konkreta som finns. Vi lever i en sakramental verklighet, där allt pekar vidare på Gud. Även eremiten är förbunden med folket. Petrus Damiani (1007-1072), en av de stora eremiterna under senmedeltiden har skrivit ett verk som heter *Dominus vobiscum* (Herren vare med er), de ord man använder i mässan. Som eremit firade han mässan ensam, men hade alla änglar och helgon och vanliga dödliga på ett andligt sätt förbundna med sig. Vi-et kan hjälpa oss att komma Gud närmare. Det är viktigt för oss att ta till oss att vi behöver de andra, och de behöver oss. Detta är aldrig bara en harmonisk, välfriserad verklighet, utan det finns mänskliga konflikter, problem och störningsmoment. Hur vi än bär oss åt kommer vi att trampa varandra på tårna, men vi får tro att det är då vi möter Gud. Att jag möter Gud och tar emot honom, det betyder något för helheten. Liksom jag får glädje och nytta av Franciskus, Teresa och Hjalmar Ekström (1885-1962), så får jag bli till nytta för dem jag möter. Då frågar jag, men "lilla jag", jag kan väl inte göra någonting? Bara det att acceptera sin oförmåga, sin fattigdom är något stort i Guds ögon.

De två adjektiven, sakramental och ecklesial, hjälper oss att bli kvar i den ständiga vänskapen med Jesus Kristus, något som Teresa har gett oss i arv och som Bibelns och kyrkohistoriens människor vill ge oss i arv. Det är ingenting nytt eller speciellt. Det är det normala kristna. Men vissa personer har en större förmåga att peka på det och göra det levande för oss. Alla kanske inte kan ta till sig allt vad Teresa säger. Några finner ledning i andra gestalter, men vi har alltid en skara "bästisar" omkring oss, som har hjälpt oss. Det kan vara Paulus eller den helige Dionysios Areopagiten. Det finns så många som kan bli våra "bästisar". Det kan vara levande människor vi har sett eller någon vi har träffat tillfälligt som gett oss en djup andlig insikt eller det kan vara vår värsta ovän. I Guds ljus kanske vi behöver också det. Vi vet inte vem det är som egentligen hjälper oss mest. Men vi får tro att bakom hela folket av helgon och syndare är Gud med oss och talar till oss, ibland genom oväntade munnar. Förra veckan träffade jag någon på perrongen i Stockholm. Har man prästkrage, kommer det ofta fram någon överförfriskad person. Han sade att han var ateist men hade Gud inom sig. Det är inte så logiskt, men så är det med oss människor. Det är likadant när man gör undersökningar om människor tror på Gud. Det är alltid fler som ber än som tror på Gud. Gud kan använda allt mänskligt för att öppna oss för sin verklighet.

Vi skall använda två andra adjektiv. Det första är marial. Det har med ecklesial att göra. När vi talar om Jungfru Maria, är det för att vi ser på henne som Kyrkans urbild, den som på ett oförlikligt sätt återger Kyrkans väsen, Kyrkans innersta. Ibland frågar jag folk vilket pronomen de spontant använder om Kyrkan, den eller hon. Sedan tillägger jag att de inte kan svara helt fel. Jag menar att ordet hon återspeglar en djupare dimension av Kyrkan än ordet den. Den talar om en institution, den synliga organisationen, som också är viktig. Men den innersta verkligheten är det moderliga, Kyrkan som vår Moder, som Jungfru, som Maria representerar och åskådliggör.

Den aspekten är mycket tydlig i Teresa, inte minst för att hon tillhör karmelitorden, som är en Maria-orden. Den officiella benämningen är Jungfru Maria av berget Karmels bröder och systrar. Det människor ofta förknippar med Karmel i den katolska världen är inte direkt

Teresa eller Johannes av Korset utan ett tygstycke, skapularet. Enligt traditionen fick karmeliternas general, Simon Stock (1165-1265), en uppenbarelse av Jungfru Maria på 1200-talet i England, just när orden höll på att dö ut. Karmelitbröderna som levde på berget Karmel blev antingen massakrerade av saracenerna eller tog sin tillflykt till Europa. När de kom till Europa var de inte speciellt välkomna. De behandlades ungefär som de flyktingar som kommer hit nu. Man gör allt för att hindra dem att komma över Medelhavet. Karmeliterna hade mycket svårt att finna fäste i Europa. När det var som jobbigast fick Simon Stock en uppenbarelse av Jungfru Maria, som gav honom skapularet som ett tecken på hennes beskydd. Det har blivit en devotion som är mycket spridd i den katolska världen. På badstränder i Sydeuropa kan man ibland se några som har ett litet tygstycke om halsen. Oftast kanske det är en medalj. Även många lekmän bär ett miniskapular som ett tecken på att de ställer sig under Jungfru Marias beskydd. Den tanken kan uttryckas på olika sätt.

Vi behöver bara tänka på skyddsmantelmadonnan. Maria har en jättestor mantel och det finns en massa folk därunder som hon beskyddar. Det är en klassisk tanke att Maria har en beskyddande uppgift. Vi ser också hennes beskydd i vissa länder som har varit speciellt utsatta. När svenskarna invaderade hela Polen tog man sin tillflykt till Jungfru Maria som räddade klostret Jasna Gora i Czestochowa. Vår Fru av Czestochowa räknas som beskyddarinna i de många krigen mot ryssar och tyskar. Något liknande ser vi i Guadalupe i Mexiko. När conquistadorerna kom och skövlade, visade sig Jungfru Maria för en indian och erbjöd honom och hans folk beskydd. Guadalupe har blivit den största vallfartsorten i hela den katolska världen. Man har undersökt nådebilden som sägs vara autentisk. Det märkliga är att i Marias öga ser man en spegelbild av indianen Juan Diego (1474-1548). Uttrycken för att Maria har en beskyddande, hjälpande uppgift är mycket starkt rotade i den katolska världen.

Då måste vi tillägga att Luther egentligen inte heller gav avkall på Marias beskydd. Man finner många spår av hennes beskydd i Luthers tänkande. Det finns en Mariarenässans i många protestantiska kyrkor. T.ex. i USA sätter många pingstkyrkor upp en bild av Maria från Guadalupe. Här kan vi citera pingstvännen Sven Lidman (1882-1960), som kallar Jungfru Maria för "Hugsvalarens högt saliga brud". Utifrån ett pingstperspektiv kan man också se att Jungfru Maria som modell för den ja-sägande människan gör den Helige Andes verk tydligt. Det är också en klassisk tanke i marialogin, att den Helige Ande aldrig blir människa, men på ett mycket tydligt sätt blir hans verk uppenbart i Jungfru Maria, speciellt vid bebådelsen. Maria var så öppen att hon kunde säga ja till något som var helt otänkbart för en ung judisk flicka: att Gud skulle bli människa. Hon ställde sig till förfogande för Guds uppdrag. I Karmels tradition brukar vi säga, att Jungfru Maria beskyddar det djupaste och viktigaste i vårt liv: vår unika Jesusrelation. Hon beskyddar oss, så att Jesus kan ta gestalt i oss, den livsprocess, när vi sakta men säkert blir mer och mer Kristuslika. Den djupaste meningen med vårt liv är att vi mer och mer skall likgestaltas med Jesus. Det yttre tecknet som skapularet är, skall beskydda den inre Jesusverkligheten i oss. Det är ett tecken som kan vara till hjälp och beskydd. Paulus talar också om det pansar vi skall ha för att skydda oss mot fiendens alla pilar.

Vi får beskydd och det förkroppsligas av Jungfru Maria, som vi i vår tradition ser som den Obefläckade, den helt och fullt frälsta. Den enda som helt och fullt har rätt att säga att hon är frälst är Jungfru Maria. Vi andra är inte helt och hållet frälsta. Vi kanske har gått igenom en omvälvande frälsningsupplevelse, men verket fortsätter ända fram till vårt sista andetag. Vi tror att Maria är den Obefläckade, som redan från början åskådliggör vad det är att vara frälst.

Utan Maria får vi ingen bild av vad den fulla frälsningen kan vara. Vi ser oss omkring och ser goda och fina människor, men plötsligt upptäcker vi att de inte var så fina som vi trodde.

Vi kan inte förvänta oss att se den fulla frälsningen inkarnerad i andra människor. Det ser vi så tydligt i Teresa. Ju närmare hon kommer Jesus, desto mer ser hon också sprickorna, bristerna, i förstorad skala. Johannes av Korset liknar bristerna vid en fönsterruta. När solen skiner på en fönsterruta, ser man minsta lilla fläck. Därför skall man inte tvätta fönstren när solen skiner. När Guds ljus tränger in i oss och lyser upp allt, blir de små fläckarna tydliga. När vi närmar oss Gud känner vi också vår ovärdighet, återigen inte för att vi skall tryckas ner i skorna, men för att vi verkligen skall bäva inför Guds helighet. Gud allena är helig. Mänsklig helighet kan aldrig till fullo återspegla Guds helighet. Jungfru Maria är den Obefläckade, hon visar bara vägen till Guds helighet. Det är därför man i katolsk och ortodox tradition måste vara lite försiktig i sin Mariavördnad. En viss yttre Mariavördnad retar gallfeber på många goda protestanter, eftersom de tycker att det liknar tillbedjan. Det är alltid en fasa i ekumeniska samtal, att en katolik skall reser sig upp och säga sig tycka mer om Maria än om Jesus. Det är naturligtvis inte riktigt att sätta Maria över Jesus. Hon är den sista att gilla det.

Vad jag vill säga är att vi behöver Jungfru Maria som moderlig beskyddarinna av vår Jesusgemenskap. Vi behöver henne som modell för hur vi skall ta emot Jesus i våra liv. Ikonen av bebådelsen är en ikon av människans möte med Gud. Gud träder in, ger oss ett budskap, ger oss vår kallelse, ger oss sin kärlek, och vi är då kallade att säga ja. Naturligtvis sker det inte på riktigt samma sätt som i mötet med Maria, men det är ändå en underbar bild av hur viktiga vi är för Gud. Han talar till oss för att visa oss sin kärlek, men också för att ge oss vår plats i livet, vår kallelse, vår uppgift. Vi behöver hennes hjälp för att säga ja.

Det är därför man har traditionen med *Angelus*, som man ber tre gånger om dagen. ”Herrens ängel kom med bud till Maria”, och hon säger ja. I många kyrkor ringer man tre gånger om dagen för att påminna de troende om det. Det bruket finns kvar i en del svenska kyrkor. Vi påminns om att tillsammans med Maria säga ja till Gud. Vi säger ja till att ta emot Jesus i oss, så att han mer och mer kan ta gestalt i oss. Han blir människa en gång för alla i Marias jungfruliga sköte, men han vill ständigt på nytt mer och mer ta gestalt i oss, så att vi mer och mer växer in i den djupa Jesusrelationen. Då behöver vi Maria som förebild på den gudsmottagande människan. Man har sagt att den högsta formen av mänsklig aktivitet är det passiva gudsmottagandet. Det största och det högsta en människa kan göra är att ta emot Gud till fullo i sitt liv. Ingen gjorde det mer intensivt än Maria, som tog emot honom så mycket att han kunde bli kött i henne. Vi är alla kallade att ta emot Gud till fullo, överlåta oss till honom, så att han kan ta gestalt i oss och vi bli honom alltmer lika.

Därför kallar Teresa sina kloster ”Jungfru Marias duvslag”, något som kopplas till duvan som bild av Anden. Maria återspeglar något av Anden. I dessa duvslag skall man leva tillsammans med Maria i öppenhet mot Anden och hans ledning. De låter lite idylliskt och romantiskt, men livet i klostret är också en hård prövning för människor. Ständigt gäller det att ta avstånd från jagets önskemål och öppna sig för Guds tilltal, vilket Teresa såg som sin kallelse ända sedan hon stiftade det första klostret, i Avila, S:t Josefs kloster.

Då kommer vi in på S:t Josef som också hänger med på ett hörn. I fornkyrkan och mycket långt fram står Josef helt i bakgrunden. Det finns knappast några klassiska ikoner av den helige Josef. Teresa av Avila är en av de första som för fram Josef i ljuset. Det beror på att

hon i Karmels efterföljd ser på klostren som en återspeglning av hemmet i Nasaret. I det medeltida Karmel finns det många skrifter som betonar, att bröderna eller systrarna i klostret skall se på klostret som en avbild av hemmet i Nasaret, där man vördar Jesusbarnet tillsammans med Maria och Josef. Här har Thérèse av Lisieux en förtjusande bild. Hon säger, att när hon lagar mat i köket, tänker hon ut vad Josef skall få. Det är den starka kosten som han behöver för att jobba hårt. De små godbitarna är för Jesusbarnet och Maria får det som blir över. Hon knöt de dagliga sysslorna till förhållandet till Jesus, Maria och Josef. Tidigare skrev man, när man skrev brev från karmelitklostret, alltid JMJT, Jesus, Maria, Josef, Teresa för att man skulle bevara den atmosfär från ”Jungfru Marias duvslag” som Teresa lämnade i arv.

Samtidigt finns det här också en apostolisk innebörd. Hela världen skulle kunna bli som ett Jungfru Marias duvslag. Man vördar i Karmel Maria som *Regina Pacis*, fredens drottning eller fridens drottning. På svenska har vi två ord för det som heter *shalom, eirene, pax* på de klassiska språken. Det är inte så många språk som har skillnaden mellan det inre och det yttre. Man uttrycker olika dimensioner, men det kan också mycket lätt bli en diskrepans, att det bara är frid, bara något inre, eller bara fred, något yttre. Det är likadant med rättvisa och rättfärdighet. I Bibeln är det bara ett ord, medan vi har blivit lite dualistiska på svenska. I Karmels tradition vördas Jungfru Maria som *Regina Pacis*. T.ex. den flamländska provinsen av orden, som är etablerad i Sverige, har *Regina Pacis* som skyddshelgon, skyddstitel. Maria åskådliggör i sig både frid och fred, både det inre och det yttre. Om vi människor kan leva tillsammans i detta ”duvslag” under Andens inflytande tillsammans med Maria i vördnad för Jesus och med den helige Josefs konkreta hjälp, blir världen en härd av fred och av godhet.

Något liknande ser vi i Edith Stein (1891-1942), karmelitnunnan som dog i Auschwitz. Hon betonar mycket starkt, att Jungfru Maria är muren mot allt vad orätt, förtryck och ondska heter. Maria som den Obefläckade står som en mur. Edith Stein ser att det speciellt är kvinnans uppgift, antingen hon lever i ett kloster eller har en uppgift i samhället, att åskådliggöra och vara som en ointaglig borg där inte orätt, förtryck, våld eller ondska tränger in.

Teresa betonar mycket starkt att klostret skall vara en idealbild av hur vi lever tillsammans. Vi lever där under Anden, duvan. I vårt inre förkroppsligar vi Marias totala öppenhet inför Jesus. Sedan behöver vi den helige Josef, och det är här han kommer in. I Karmel hade man inga pengar, när Teresa började bygga sina kloster. Hon bad då Josef att skaffa fram dem. Det gjorde han ofta. Det märkliga är att det fortfarande tycks hålla. Det enda kloster som har stiftats från den Katolska Kyrkan i det efterreformatoriska Sverige är karmelitklostret i Danmark. Några nunnor skickades dit, men de hade inga pengar. Då bad de om hjälp från S:t Josef, till vars ära detta kloster grundades. Då började det komma in pengar. En kvinna nere i Tyskland, som inte var katolik utan av judiskt ursprung, hittade av en tillfällighet en tidskrift där man berättade om det här klostret. Hon ville hjälpa systrarna och började skicka en massa pengar. Att man tagit den helige Josef som den yttre beskyddaren och hjälparen i Karmels tradition har sedan lett till att man så småningom i Kyrkan har utnämnt honom också till Kyrkans, arbetarnas och de döendes beskyddare. De som har det riktigt jobbigt ber om hans hjälp. I Karmel uttrycker man en öppenhet för den heliga familjen på ett mycket konkret sätt, eftersom man ser klostret som en miljö, där man försöker leva i daglig gemenskap med den heliga familjen. Tillsammans med Maria och Josef vördar man Jesusbarnet och pysslar om honom.

Då kommer vi in på en annan karmelitisk devotion: Jesusbarnet av Prag. Teresa av Avila tyckte om att ha bilder av Jesusbarnet lite överallt. I Spanien kan man se många vackra bilder av Jesusbarnet. Ibland ligger barnet i en vagga. Ibland är det ett Jesusbarn med en liten hatt och pilgrimsstav. Man har alla möjliga åskådliga bilder av Jesusbarnet. Det beror bland annat på att Teresa en gång i klostret träffade på ett litet gossebarn. Hon frågade vem det var och fick till svar: "Jag är Jesus av Teresa". Enligt traditionen uppenbarade sig Jesus för Teresa som Jesus av Teresa. Hon hette ju Teresa av Jesus och hade vikt sitt liv till Jesus. Jesus ville då visa att hon också var viktig för honom. "Jag är Jesus av Teresa", sade han som ett litet barn. Därför spreds dessa Jesusbarn, när systrarna började stifta kloster i Europa. Just till Prag kom det ett sådant Jesusbarn, som blev mycket älskat under striderna i dåvarande Böhmen. Faktiskt har Jesusbarnet funnits kvar där. Det finns i en av de kyrkor som aldrig stängdes under kommunisttiden. Karmeliterna hade fördrivits redan under slutet av 1700-talet från Prag av Josef II, men kyrkan finns kvar, Jesusbarnet finns kvar och karmeliterna har kommit tillbaka.

Jesusbarnet av Prag är mycket populärt. Av någon anledning har det i många länder blivit det barn som andra barn ber till när de skall ha examen. I vissa kyrkor går barnen och ber Jesusbarnet om hjälp för att göra en god examen. Det är en av de mer folkliga devotionerna som är knutna till Teresa och till Karmel. Speciellt i Spanien är det mycket utbrett. När hennes dag firas har man t.o.m. en stor motorcykeltävling till hennes ära.

Vi kan tycka vad vi vill om det här, men det pekar dock på den vardagliga följd som mötet med Jesus har. Maria står för vardagsmystiken. Marias liv var utåt sett inte så händelserikt. Hon dyker upp i evangeliet vid några tillfällen: när det var ont om vin, när Jesus hängde på korset. Hon representerar den vardagliga, mer fördolda lunken i vårt liv. Det är där vi mestadels lever. Det är där vi måste möta Jesus för att livet med honom skall bli verklighet. När man granskar dem som håller på att helgon- eller saligförklaras, brukar man studera den mest vardagliga delen av deras liv och se om där finns några spår av deras gudshängivelse och öppenhet för Gud. Det är lätt att skriva högstämde dikter, men att i en vardaglig miljö präglad av problem och konflikter ändå bevara öppenheten för Gud är inte så lätt. Maria representerar i Karmel det vardagliga, händelselösa, intetsägande livet som en ständig lovsång till Guds härlighet. Det är just där vi får möjlighet att leva i Jesu fulla närhet och vänskap. Det var Maria som fick ämma Jesus, sköta om honom som spädbarn och ta emot honom i sin famn när han togs ner från korset.

I Stockholm fanns ett av medeltidens stora vallfärds mål. För många är det ganska okänt att Stockholm var en helig stad. Man vallfärdade till Helga Lösens bild. (Det fanns förr en tidskrift som hette Vår lösen, en kulturtidskrift som tyvärr gick i graven.) Under medeltiden fanns en nådebild av hur Jesus togs ner från korset och lades i Marias famn, som vördades i Gamla staden. Stora människomassor vallfärdade till den bilden. Tyvärr gick den förlorad under reformationstiden och vad jag vet finns det inga avbildningar av den. Men det återspeglar ett klassiskt motiv. Vi ser den klassiska bilden Pietà i Peterskyrkan. I Stockholm finns det några avbilder i modern tappning, dels i vår domkyrka och dels i Ansgarkapellet i Högalidskyrkan utförd av Forseth. Det motivet är starkt knutet till vår svenska kristna historia. Det var så viktigt att den döde Kristus, som har dött och gett sitt liv för oss, tas emot i Marias knä, hon som fick föda honom till världen. Detta uttrycker egentligen hela mänskligheten som tar emot sin frälsare med kärlek och överlåtelse.

Maria personaliserar vår Jesusgemenskap på ett mycket tydligt sätt. Vi kan leva oss in i hennes möte med Jesus och ta emot budskapet, när hon följer honom under hela hans liv ända fram till korset. Sedan väntar hon tillsammans med apostlarna på Andens ankomst, att den förhärligade Jesus, den uppståndne Jesus skall sända ut sin Ande över Kyrkan. På ikoner över pingsten ser vi hur Maria och apostlarna sitter och väntar på Anden. De har en liten eldslåga ovanför huvudet. Den Helige Ande vill också komma in i oss och tända sin kärleks eld i oss.

Då är frågan, om vi tar emot honom. Gör vi som Maria och säger att han skall komma in när det knackar. Eller säger vi att han skall vänta för vi måste först laga middag. Vi har alltid små förevändningar. Nej, jag har inte tid nu, men när jag blir pensionerad, då skall jag öppna mig. Det är ett uppskjutande. Vi säger inte direkt nej, när Jesus knackar på, men vi säger: kanske inte just nu, kanske i morgon eller efter semestern eller när det har rätt ut sig med mitt arv. Jag måste först ordna med begravningen, vilket i Sverige har blivit en stor sysselsättning. I stället för att förbereda sitt inre förbereder man sin begravning med allt möjligt som arvtagarna ändå inte bryr sig om. Vi kan alltid förbereda vårt inre för mötet med Jesus. Det är här och nu vi behöver Maria. Ibland skulle vi låta Jesus säga till oss: Jag är Jesus av Anders, jag är Jesus av Liselotte eller vad vi nu heter för att riktigt förstå hur nära Jesus vi är. Maria och Teresa kan hjälpa oss att komma honom så nära.

Helige Ande, du är utsänd över hela Kyrkan. Du vill också komma in i våra hjärtan och tända din kärleks eld. Hjälp oss att öppna oss för den Helige Ande, så att vi tillsammans med Maria kan ta emot Jesus på ett ännu djupare sätt i vårt inre och så bära frukt för Kyrkan och världens frälsning. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi ber med Teresas ord: *Låt oss gå tillsammans, Herre. Där du går måste jag gå. Det du går igenom måste jag gå igenom. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Liksom Bibeln talar Teresa mycket om vägen. En av hennes böcker heter "Fullkomlighetens väg", och beskriver hur en karmelitnunna skall leva sitt liv. I sitt mästerverk, "Själens inre borg", skildrar hon hela det kristna livets utveckling mot mystik, som en väg inåt genom de olika boningar som hon skildrar som olika bönestadier. Vi utvecklas genom gemenskapen med Kristus och leds allt djupare in i den fulla föreningen med honom, vilket hon kallar den andliga förmälningen. Den fulla kärleksföreningen mellan brud och Brudgum används som bild på den djupa omdaning i Kristus. Det börjar med den yttersta boningen, där hon säger att det är fullt med kräldjur och paddor och annat otyg. Vi sitter fast och måste vidare på vägen. Vi har försökt se hur vår vänskap med Kristus kan beskrivas. Vi har den sakramentala verklighetsuppfattningen, som innebär att vi möter honom i vår verklighet, i den skapelse där vi lever. Vi har försökt att se att mötet alltid sker i den miljö, den atmosfär, som Kyrkan är. Vi har talat om den inre mariala attityden, det passiva öppna sättet att ta emot Jesus i vårt liv, något som vi ser i Marias liv från bebådelsen till pingsten. I S:t Dominicus kapell finns två ikoner, en med bebådelsen och en med Maria som med apostlarna väntar på Anden. Ikonerna illustrerar tydligt Marias öppenhet för Guds tilltal, alltifrån bebådelsen ända till pingst. Mötet med Jesus är alltid en väg. Då gäller det att se att hela vårt liv alltid är en väg med Jesus Kristus. Som den person vi är, är vi infogade i ett folk och vi får hjälp att möta Jesus och han finns ständigt där för vår skull.

Då är vi framme vid det fjärde kännetecknet, som också är ett adjektiv som slutar på -al. Det är adjektivet teologal. I den universella katekesen använder man detta adjektiv om de så kallade teologala dygderna: tro, hopp och kärlek. Tidigare talade man ibland om teologiska dygder eller gudomliga dygder. Ordet dygd kan vara lite svårt att smälta. Vi brukar säga att det grekiska *dynamis* och det latinska *virtus* är både dygd och kraft. Det är en dynamisk kraft som vi har fått. De teologala dygderna, tro, hopp och kärlek, förbinder oss direkt med Gud. Sedan talar man också om de moraliska dygderna, de som påverkar vårt sätt att tänka, handla och leva. Vi skall nu som sista station på denna resa med Teresa av Jesus försöka se vad det teologala livet egentligen är.

När vi studerar systematisk, mystisk teologi, som man ännu inte kan göra vid någon teologisk fakultet i Sverige, eftersom man inte riktigt ser det som ett akademiskt ämne, är det mycket viktigt att studera det som man i denna teologi kallar den övernaturliga organismen. Vi har naturliga organ, sinnesförmögenheter, som får oss att bli hemma i verkligheten. Vi ser med ögonen. Vi tar med händerna. Vi luktar med näsan. Här i denna skapade värld behöver vi dessa organ för att klara oss, för att leva. Genom Guds nåd har vi också fått övernaturliga organ, som gör det möjligt för oss att stå i kontakt med Gud. Paulus talar om dessa tre: ”tron, hoppet och kärleken, men störst bland dem är kärleken” (1 Kor 13:13). Det är inte bara vacker poesi utan det är blodig verklighet. Mycket av vår andliga utveckling beror på att vi lär oss att använda tron, hoppet och kärleken i mötet med Gud. Vi har en tendens att använda våra naturliga organ. Vi använder vårt förstånd, våra tankar, idéer och känslor för att närma oss Gud. Detta kan leda oss en bit på vägen, men det egentliga mötet ligger djupare. Det är det som mystiken vill hjälpa oss att förstå.

För att komma Gud nära har vi genom dopet, ja, redan genom vår skapade existens fått en potentialitet till tro, hopp och kärlek i oss. De behöver växa till för att vi verkligen skall söka Gud med de organ vi har för det. Sinnesförmögenheterna, de naturliga organen, räcker inte till, eftersom Gud lever i en annan dimension av verkligheten. De naturliga organen situerar oss här i den skapade verkligheten. Men för att få kontakt med Gud, som lever i en annan dimension, behöver vi de teologala organen: tro, hopp och kärlek, som egentligen bildar en organism. Det går in i vartannat.

Den som behandlar det teologala livet mer systematiskt är Johannes av Korset, men vi möter det också hos Teresa. Det kanske är en av de mest tragiska följderna av arvsynden att man så sällan talar om det teologala livet. Det är en stor hjälp för människor som försöker be och som håller på att kämpa förgäves med sina känslor och tankar och som säger att de ingen vart kommer, att de sitter fast. De använder helt enkelt fel organ. Man skall helt enkelt inte använda näsan för att äta med. Försöker vi ständigt göra oss bilder av Gud, sitter vi fast i gudsbilderna som aldrig kan leda oss ända fram. Det teologala livet är oerhört väsentligt att upptäcka.

Charles Péguy (1873-1914), den franske poeten, använder en vacker bild som kan vara till hjälp för att förstå. Han säger, att det finns tre systrar som är ute på vandring. De heter Tro, Hopp och Kärlek. På vissa språk kan man heta *Charity* och *Espérance*. På svenska är det inte så vanligt. Systrarna är ute på den jordiska pilgrimsvandringen. Tron och kärleken är de äldre systrarna, som är inbegripna i ett allvarligt samtal, men hoppet, lillasystemen, hoppar och skuttar och anger riktningen framåt, riktningen mot evigheten. Hoppet är viktigt som den kraft som driver oss mot Gud och som inriktningar oss på evigheten. När vi talar om hopp tänker vi

ofta bara på framtiden, att det skall gå bra på examen eller att vi skall vinna högsta vinsten eller få en bra pension.

Egentligen är hoppet alltid eskatologiskt. Här nere kan ingenting uppfylla hoppets längtan. Det tragiska är att människor ofta använder hoppet på fel sätt. Man glömmer att om människan inte bejakar den eskatologiska längtan mot Guds evighet kommer hon alltid att bli besviken. Hon hoppas då på små saker som gör livet uthärdligt. Det är i och för sig inget fel att hoppas att det blir vackert väder eller att vi skall få högre lön, men om vi begränsar oss till det, då går något snett. Det är därför hoppet, lillasystemen som hoppar och skuttar, är en bild av hur vi måste inrikta hoppet mot Guds eviga existens här och nu. Hoppet är en teologal dygd som hjälper oss att få kontakt med Gud i hans existensform, evigheten, mitt i tiden. Vi lever inneslutna i tidens dimension, men genom de teologala dygderna har vi möjlighet att nå fram till en äkta kontakt med Gud i den dimension där han lever: evigheten.

Vi överskrider den naturliga rymd där vi lever, men det erfar vi som tomhet, torka, oförståelse och oförmåga, innan vi riktigt landar. Johannes av Korset är expert på att skildra den fas innan vi riktigt har kunnat tillgodogöra oss de teologala dygdernas och krafternas dynamik. Han beskriver det som själens dunkla natt, som ett tillstånd av torka, oförmåga, fattigdom, som kan uppfattas på mycket olika sätt. Teresa skildrar istället det bönetillstånd där vi har landat. De sju boningarna uttrycker olika stationer på bönen utveckling, medan Johannes av Korset skildrar mellanrummet. Faktiskt kan det ibland vara det viktigaste för oss att söka förstå tillståndet av torka, oförmåga och förtvivlan. Det tillhör den andliga vägen, att vi ibland hamnar i en återvändsgränd, en öken. Man anknyter till de bibliska berättelserna om Israels vandring under fyrtio år i öknen och Jesus i öknen, när man talar om den del av vår pilgrimsfärd som går genom öknen i utblottelse och rening.

Både Teresa och Johannes betonar att vi behöver öknen, för vi sitter fast i det naturliga genom det som Johannes kallar vår *apetito*, vår aptit, vårt begär. Aptiten skall förvandlas till en djupare längtan efter Jesus Kristus istället för att vara en aptit på livets små glädjeämnen. Återigen betyder det inte att vi inte får ha det roligt eller tycka om det som är vackert, men när vårt hjärtas djupaste rötter fastnar och binds vid de små glädjeämnen, kommer vi ingen vart. Det är svårare i vår tid, eftersom vi är så präglade av konsumismen. Vi har hela tiden olika bilder och olika stimuli som får oss att fästa oss vid mycket, som lätt kan binda oss.

Därför säger broder Wilfrid Stinissen (1927-2013) att vi alltid måste ha med oss en liten sax för att klippa av de här banden, eftersom vi ständigt upptäcker att vi är bundna, också på det andliga området. Jag är bunden vid vacker psalmsång och goda predikningar. Det är inget fel på goda predikningar, men när vi koncentrerar oss på något som talar till våra känslor och begär, även om det är på det andliga området, fastnar vi på vägen. Då blir det ofta ett tillstånd av övermättnad. När vi har hört många goda predikningar och vacker psalmsång, blir vi övermätta på det och kommer inte vidare utan sitter fast. Den människa som inte är så inriktad på det andliga, möter natten på ett annat plan. Det kan vara att det hakar upp sig i mänskliga relationer, i ett äktenskap eller på arbetet. Det beror mycket på vad vi längtar efter, vad vi hoppas på, vad vi tycker är viktigt. Det är just där Gud prövar oss genom själens dunkla natt. Vi kan undra varför det är så, men så småningom kan vi upptäcka att det är just då vi växer andligt sett, när vi längtar efter Gud för hans egen skull och inte bara efter hans gåvor, efter att erfara känslan av Gud.

Därför är det så viktigt att bli hemma på denna djupnivå, den teologala nivån. Ibland kan det vara lite svårare, eftersom vi i vår tid ofta är mer beroende av våra känslor och upplevelser. Hur känns det, frågar vi, vad som än har hänt. Vi vill känna och uppleva, också om vi går i kyrkan eller åker på reträtt. Vi bedömer så mycket efter hur det känns, vad det ger oss, vad vi får ut av det, också det andliga, gudstjänsterna osv. Det är därför vi behöver hjälp att komma ner på den teologala nivån, där renandet, helandet sker. Både Johannes av Korset och Teresa beskriver hur tron renar förståndet, hur kärleken renar viljan och hur hoppet renar minnet. Det är med de teologala krafterna och dygdena som vi förenas med Gud och får de naturliga förmögenheterna att bli avpassade efter detta stadium. Det kan låta lite krångligt. Vi erfar det ofta som en oförmåga.

Plötsligt kan jag inte längre tänka på Kristus. Tankarna bara fladdrar förbi. Jag kan inte fästa min uppmärksamhet, och jag tycker att kärleken har torkat ut. Jag har ingen känsloupplevelse av mitt möte med Jesus. Det är här hoppet kommer in. Det är ofta det som driver oss fram. Hoppet är det sista som dör i människan. Ibland har vi försummat förkunnelsen av hoppet. Vi talar mycket om tron. Vi talar om kärleken. Men ofta är det hoppet som driver en människa genom själens dunkla natt, genom oförmågan att be. När människor säger att de inte kan be, säger jag grattis, nu börjar det på allvar. När människor säger att de kan be, skall man inte trycka ner dem i skorna, men då undrar man om de verkligen kan be. Det är ju den största nådegåva som finns och som vi bara kan ta emot. Vi försöker att be och Jesus lär oss att be hela vårt liv, men det underbara med bönen är, att vi alltid kan växa djupare in i Kristusgemenskapen, om vi låter oss drivas av tron, hoppet och kärleken.

Kommer vi till en punkt där vi säger, att vi inte kan be, är det ofta en kallelse till en djupare form av bön. Då kommer vi in på en slags icke-kunnandets väg. Det kan vara en mycket djup prövning. Johannes av Korset och Teresa skriver speciellt för bröder och systrar som lever i kontemplativa kloster, där det enda man gör egentligen är att be. Det är själva livsinnehållet. Att då plötsligt upptäcka att jag inte kan be, det säger mig ingenting, det händer ingenting, det är bara tomt, är ännu värre än om man är en upptagen yrkesmänniska som hela tiden har annat att göra än att be. Är det någon som "bara" har vikt sitt liv åt bönen, är det en mycket djupgående och renande erfarenhet.

Om bönen inte är så viktig för oss, då möter oss den andliga reningen på ett annat plan: i vårt yrke, i vår psykiska gestalt, i våra relationer till andra. Det är egentligen i grund och botten samma process: för att lösgöra oss mer från det naturliga och öppna oss för det andliga djupet, där vi bara kan navigera genom tron, hoppet och kärleken. Natten kan anta mycket olika gestalter. Vi kan inte jämföra oss med varandra. Vi kan inte omedelbart säga att nu skall vi slå upp det och det kapitlet och läsa vad Teresa eller Johannes av Korset säger att vi skall göra just här. Varje människas Jesusrelation är unik. Det är naturligtvis något storartat och underbart att jag är så viktig för Jesus Kristus, att ingen annan människas Kristusrelation är helt lik min. Men i den här situationen blir det lite jobbigare, eftersom jag inte direkt kan hitta paralleller eller mirakelrecept på hur jag skall gå vidare, utan här är det mitt djupaste jag som så att säga läggs på halstret för att renas, för att det allra djupaste inom mig skall öppna sig för Jesus och för att jag skall kunna överlåta allt till honom och inte undanhålla något från honom.

Natten kan uppträda i olika gestalter. Vissa helgon tycks nästan ständigt ha del i natten. Thérèse av Jesusbarnet, som verkade så romantisk, hade en stor del av sitt liv den dunkla

natten som en ständig följeslagare. Hon tolkade sin natt som en ställföreträdande natt, eftersom hon hade rörts av medlidande med gudsförnekarna. Hon levde i en tid då ateismen blev något mer vanligt. Istället för att oja sig över de otäcka ateisterna, som vi kanske gör, kände hon ett djupt medlidande och såg sin natt som ett sätt att dela deras erfarenhet av gudsfrånvaro. Hon anknöt då också till Jesu Getsemanenatt och till Jesus på korset när han utropade: "Min Gud, min Gud varför har du övergivit mig?" Jesus tycktes ha förlorat den känslomässiga erfarenheten av Gud. Guds-frånvaron, den skenbara Guds-frånvaron, kan också vara ett sakrament på Guds-närvaro. Ofta är det här som djupare längtan och hopp växer fram. Men det är en provotid.

Teresa försökte hjälpa sina systrar att förstå natten, ofta med hjälp av Johannes av Korset. Det är mycket lätt, när man kommer till den här återvändsgränden, att återvända till ett mer känslomässigt, naturligt sätt att be. För att använda Bibelns uttryck längtar man tillbaka till köttgrytorna i Egypten och till alla sorters lök. Man längtar tillbaka till det känslomässiga, det naturliga. Tyvärr är det ofta så, att många människor som är kallade till en djupare böneform inte riktigt förstår det och återvänder till det mer naturliga och känslomässiga, till bilderna och tankarna istället för att verkligen låta sig ledas av Gud. Det är här den andliga vägledningen är så viktig, men också så svår att få.

Det är en av kristenhetens största tragedier att så många människor har fastnat på vägen, eftersom de inte har förstått vad det är som sker. Många har funnit hjälp hos Johannes av Korset och andra. Det är därför just "Själens dunkla natt" har blivit en bestseller i vårt land. Många i vår kulturkrets känner igen det här tillståndet. Det beror också på att vi har det lite mörkt och dystert på våra breddgrader. Vi är dysterkvistar och har lite mer dystert temperament än i andra länder. Men även där kan ljuset tränga in och det är det vi måste komma ihåg, att just eftersom vi har lättare att erfara själens dunkla natt, eftersom temperament och natur bidrar till det, kan vi också få hjälp att gå vidare. För många, även icke-kristna, har bilden av själens dunkla natt blivit en väg till att förstå Jesu frälsande kärlek. Vi kan erfara Jesu frälsning så att säga bakifrån, som frånvaro, tomhet och torka.

Det är Teresas stora förtjänst tillsammans med Johannes av Korset, att försöka hjälpa de bröder och systrar som hon i första hand skriver till att gå vidare på bönenas väg och då låta sig ledas av tron, hoppet och kärleken. Stadierna av rening, tomhet och torka är därför så viktiga i vårt liv, för det är där den djupare kärleken växer fram och vi får del av Guds nådegåvor. Det känns bara tomt, men där lär jag mig att längta efter Gud som Gud. Jag längtar efter Jesus som Jesus, inte för vad han ger mig och vad jag känner och vad jag upplever och får ut av det. Det är då kärleken kan fördjupas. Det handlar inte om att *få ut* utan att *ge ut*. Det kan växa fram i själens dunkla natt. Vi tycker att Gud har övergivit oss. Han ger oss inte längre någon kännbar upplevelse av sin närvaro. Det är då Gud som Gud och Jesus som person kan bli viktiga. Jag älskar honom inte bara för hans gåvor utan för att han är den han är.

Något liknande är det ofta i mänskliga relationer. Själens dunkla natt kan också vara till stor hjälp när det blir knutar i mänskliga relationer, i äktenskap, i familjen eller i församlingssammanhang, när det hakar upp sig och man inte längre tycker att man får ut något av relationerna. Vi kan ta ett exempel. En drömprins och en drömprinsessa har gift sig, men efter en tid upptäcker de att det är en vanlig kille som är mer intresserad av att titta på fotboll och en flicka som tycker om att shoppa. Man upptäcker det all dagliga, vanliga, men det är då man kan gå vidare och växa tillsammans.

När vi talar om bönens och vänskapens utveckling kan vi fråga oss varför vi älskar Jesus. Är det för att det känns bra och för att det ger oss något? Ofta är det faktiskt så. Jesus ger oss väldigt mycket. Men en vacker dag vaknar vi upp och känner ingen glädje utan tycker bara att det är tomt, tråkigt. Vi går i kyrkan och tycker att det är underbart, också fantastiska människor, underbar stämning och vackra sånger. Men vi måste hålla fast, också när det inte längre talar till våra känslor och det är urtråkiga predikningar. Vi hade en gång en präst, pater Glogowski, som när några ville bli katoliker rådde dem att åka till Smålandsstenar och där gå i mässan i sex år. Nu finns där inte längre någon katolsk mässa, men han ville peka på en plats med en liten skara i mässan, där man sjöng falskt och prästen inte kunde så mycket svenska. Där fanns ingen stämning. Men om man ändå kunde bevara kärleken till Kyrkan var det något äkta. Det gäller att komma bort från kravet att våra känslor hela tiden skall mättas, att vi skall få ut någonting av allt, att varje mänsklig relation skall tillföra oss något. När vi inte känner något, när det bara är tomt, tråkigt och dystert, kan den djupare längtan och hoppet att möta Jesus växa fram. Vi är då mer angelägna att överlåta oss till honom än att få ut något av honom. Det är en slags hårdhänt omgestaltning av vår inre värld.

För många kan det vara mycket smärtsamt, men det värsta är att man då inte förstår något utan tror att det är fel på en själv. Det är det naturligtvis i den meningen att vi behöver renas. Men det är framför allt ett tecken på att Gud tar oss på allvar, att han vill leda oss vidare. Johannes av Korset använder bilden av det lilla barnet som får den goda bröstmjölken. Men så kommer det en dag, när barnet måste avvänjas. Johannes av Korset säger, att då stryker Gud besk aloesaft på sitt bröst för att vi skall avvänjas från den milda och goda mjölken och istället äta det hårda rågrödet. Vi skall då inte längre få det söta brödet doppat i mjölk utan det närande rågrödet. Gud vill ge oss djupare näring. Det är inte bara våra känslor, tankar och allt det naturliga, utan det är något mycket djupare han vill ge oss: mötet med honom på en djupare nivå.

Teresa skildrar de olika stadierna, men däremellan återkommer reningen i olika etapper. Vi kan tycka att det låter lite frustrerande. En gång kan jag stå ut med det, men sedan får det vara nog. Men reagerar vi så, behöver vi en dust till. Samtidigt är det mycket viktigt att ha den ecklesiala motivation, som vi såg hos Thérèse av Jesusbarnet. Det som jag går igenom, det lider jag för de andra som ännu inte har nått fram till mötet med Jesus. Edith Stein som dog i Auschwitz såg sin natt som en ställföreträdande natt för judarna. I det här läget prövas också vår solidaritet med andra människor, med Kyrkan, med världen, med dem som förföljs.

Här delar vi något av Kristi kors. Därför är det mycket viktigt att ta till sig Jesu erfarenhet av öken och tomhet. Vi kan återuppliva minnet av när Jesus var fyrtio dagar i öknen och när han var i Getsemane. Det är här hoppet kommer in. Det märkliga är att Teresa knyter hoppet till minnet. Vi kan tycka att det låter lite konstigt. Minnet rör ju det förflutna, det rör historien, hela frälsningshistorien, som riktar oss framåt mot evigheten. Det är till hjälp att återuppliva minnet av Jesu provningar, Jesu frestelser i öknen, av Jesus som säger: "Låt denna bägare gå ifrån mig" och "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?" När det går upp för oss att också Jesus själv har gått igenom detta stadium, blir det någonting annat. Vi kan också återuppliva martyrernas död och deras provningar, som leder till uppståndelse och evigt liv.

Vårt hjärta vidgas vid mötet med Jesus och alla hans efterföljare som har gått igenom något liknande. Samtidigt kan vi se det som vårt offer för de människor som nu kanske inte har nått fram till mötet med Jesus, med dem som förföljs, dem som lider, så att vi inte koncentrerar

oss på hur jobbigt vi har det. Jag tänker på den stackars damen med de domnade fingrarna. Om hon hade fått en undervisning i det här, hade det kunnat bli något fruktbart och inte bara något man beklagar sig över.

Den förre lutherske biskopen Caroline Krook berättade en gång en historia som är mycket belysande. Hon brukade besöka en släkting på ett ålderdomshem. I samma rum fanns det en annan kvinna som utstrålade frid. Hon fortsatte att besöka henne även då släktingen hade dött. Caroline frågade kvinnan hur det kom sig att hon, som säkert inte hade det så lätt, ändå kunde utstråla frid. Då öppnade kvinnan sin nattygslåda och tog fram en liten bild av en av Moder Teresa av Calcuttas (1910-1997) systrar. Kvinnan tillhörde en andlig rörelse som kallas medarbetare till Moder Teresas systrar. De lidande medarbetarna tar alltid på sig en förbönsskallelse för en viss syster som arbetar ute på fältet bland de fattigaste och mest utstötta och behöver bönestöd.

Det är en typiskt katolsk tanke att lidandet är något vi kan offra i gemenskap med Jesu lidande. Det är inte något som gör mig instängd i min puppa, utan jag öppnar mig för all världens lidande, oavsett vilket lidande det är. Det kan vara tandvärk eller ensamhet och övergivenhet på ett svenskt pensionärshem. Man kan vidga sitt hjärta och få del av Jesu frälsande lidande för världens räddning och få bära en flik av Kristi kors.

Vi kan också tänka på Selma Lagerlöf (1858-1940) och hennes liknelse om den lilla fågeln. Det var en brun, oansenlig fågel som såg hur Jesus led på korset. Fågeln kände medlidande med Jesus och drog ut en tagg ur hans törnekrona. Sedan dess kallas fågeln rödbröst. Under medeltiden var inte bara Stockholm utan även Skara en helig plats. Där fanns en tagg av törnekronan. Den helige Brynolf (biskop 1278-1317) har skrivit ett helt officium till Kristi törnekrona. I vår liturgiska kalender kan vi fira Herrens törnekrona den 2 september. Man säger att någonstans i Skara domkyrka finns denna tagg kvar. Fågeln påminner oss om att vi kan trösta Jesu sårade hjärta genom att vi i vårt lidande ställer oss vid hans sida. Det gör vi när vi ber vissa böner, t.ex. Korsvägsandakten och den smärtorika rosenkransen.

I detta sammanhang brukar jag också berätta om när jag var med på påvens världsungdomsdag i Sydney år 2008. Då ordnade man en korsväg mycket åskådligt genom hela Sydney, ända ut på vattnet. Under Jesu korsvandring fick Symeon av Kyrene bära Jesu kors. Vi kan alltid identifiera oss med Symeon, när korset läggs på våra axlar. Man hade valt ut en man som tillhörde aboriginerna, ett folk som har förföljts och jagats om kaniner och lidit kanske mer än något annat folk och som fortfarande har en medellivslängd som är mycket lägre än övriga australiensares. Han kom fram med ett känguruskinns på ryggen och skulle bära Jesu kors. Det blev ett mycket åskådligt deltagande i Kristi lidande.

Lidandet kan också vara högt vardagligt, att man känner sig mobbad på jobbet eller i skolan. Ingen förstår mig eller min släkt har vänt mig ryggen. Istället för att fastna i självömkan kan vi offra det svåra för världens frälsning. Vi kan förena vår lilla flisa av Kristi kors med hans frälsande lidande. Då behöver vi minnet som väcker något till liv, minnet som får oss att tänka på Jesu lidande. Teresa säger att det är som små gnistor som flammar upp från minnet och får oss att öppna oss i tro, hopp och kärlek till Jesus istället för att fastna i sorg, självömkan, i vår lilla puppa. Det tragiska är att det är så lätt att fastna i bitterhet, när det är jobbigt. Att det är jobbigt är ofta första reaktionen, men att medvetet arbeta bort det är en del av själens dunkla natt. Natten kan drabba oss på olika plan. Teresa och Johannes talar i första hand om när det drabbar oss i oförmågan i bönen. Men det kan dyka upp på mycket olika håll i vårt liv. Det

kan också vara en kollektiv natt. Befrielsesteologen Gustavo Gutiérrez säger att de förtrycktas situation i Latinamerika var som en dunkel natt för ett helt folk. Samma sak gäller de kristnas situation i Mellanöstern, där det hela tiden är en dunkel natt. De vet med största säkerhet att tiden är ute för kristenheten. Ändå hoppas de.

Vi har ett förråd att ösa ur. Minnet är ju ett förråd. Alla troshemligheterna, trossanningarna ligger där och väntar på att användas. Jesus delar sina mysterier med oss. I vissa spiritualiteter är man mycket noga med att vi hela tiden skall spegla oss i de olika faserna i Jesu liv, t.ex. Jesus som lider på korset och den uppståndne Jesus. Under hela kyrkoåret får vi höra vad Jesus har att säga under sitt liv på jorden. Evangelierna berättar om Jesu liv och meningen är att det skall väcka något till liv i oss, så att vi drivs honom närmare. Meningen är också att vi får nycklar för att förstå vårt liv och världens liv. Det är de gnistor som Teresa talar om och som vi måste ta vara på, så att tron får liv. Vi är med Jesus på korset när vi lider och sitter inte och surar. Vi gläds över uppståndelsen och ser spår av Kristi förhärskade verklighet omkring oss. Allt sjuder av Jesu närvaro.

Men vi kan hamna i återvändsgränderna. Det har hakat upp sig i vårt liv. Allt går på tomgång i församlingen. Det sker för att vi skall växa i helighet som gemenskap och bära varandras bördor. Vi får hela tiden knyta den aktuella situationen till trons verklighet. Vi är med Israels barn i öknen på väg till det förlovade landet. Vi ber gång på gång psaltarpsalmerna, och där ser vi ofta växlingen från hopplöshet och förtvivlan till lovsång. Det börjar med att man klagar. Allt mänskligt kommer upp. Det handlar om hat, uppror och besvikelse. Det befriande med psaltarpsalmerna är att där är man som man är. Man ber och underlåter inte att be, fastän man inte alls är i form, fastän man är fylld av hatiska känslor och uppror. Medan man ber förvandlas man och det är en mycket viktig insikt. Jag anser att jag kanske inte kan gå i kyrkan, för jag är ju inte from utan är bara arg på Gud. Men ju argare jag blir, desto mer måste jag gå i kyrkan! Det är då vi kan förändras genom bönen, genom att vara där. Vi fastnar lätt i hur vi känner det. Vi sitter och tittar oss i spegeln för att se hur arga och besvikna vi är, istället för att spegla oss i Jesu heliga anlete.

Teresa kan hjälpa oss att verkligen ta emot gnistorna från det förråd vi har i vårt minne och tolka om verkligheten utifrån Kristusmysteriet. Vi är inte bundna vid våra egna känslor, upplevelser och tankar, utan hela tiden kan vi lotsas vidare in i gemenskapen med Jesu. Vi kan genom, tron, hoppet och kärleken byta spår. Men det tar tid, och därför måste vi ha tålamod med varandra och med oss själva, om vi hamnar i själens dunkla natt. Vi kan inte omedelbart säga hurra, nu är jag här. Nu vet jag precis vad Johannes av Korset och Teresa har sagt. Nu gör jag så, och sedan är det borta i morgon. Det kan hålla på längre än vi tror.

Det tillhör vår mänskliga verklighet, att vi måste renas och att vi också renar varandra. Vi bidrar till varandras rening. Därför har Teresa mycket att säga om livet i klostret. Många tror att i klostret är det antingen änglar eller mähän. Men där finns högst vanliga människor som sätter varandra på prov. Ibland har man en känsla av att Gud rafsar samman människor som egentligen bara har till uppgift att gå varandra på nerverna. Det kan vara så också i ett äktenskap. Gud kan använda också våra sämsta sidor för de andras bästa. Ibland måste vi konstatera att det är så att vi människor istället för att stödja och hjälpa varandra som vi är kallade att göra, gör livet svårt för varandra. Det gäller också i ett kloster. Det gäller i en församling och i ett äktenskap.

Om vi läser både Teresa och Johannes av Korsets liv ser vi, att de fick utstå mycket av sina fromma medbröder och medsystrar. Teresa var vid slutet av sitt liv knappt välkommen i sina kloster längre. Johannes av Korset fick mot slutet av sitt liv välja mellan att åka till ett kloster där han var omtyckt och ett där han var illa sedd. Han valde det senare. Han sade själv: välj alltid det svåraste. Ta alltid den lägsta platsen. Vi kan tycka att det är lite överdrivet och heroiskt. Men, som någon sade, om vi följer Johannes av Korsets råd att älska att bli föraktade för Jesus, kan vi aldrig bli besvikna på någon människa. Det låter cyniskt att säga att man skall älska att bli föraktad för Jesu skull, att efterlikna honom som blev föraktad för vår skull, men det finns ett korn av sanning i det. Vi kan aldrig bli riktigt besvikna på människor om vi ser det på det sättet. Däremot om vi ständigt förväntar oss uppskattning, blir vi ofta besvikna. Frågan är om vi vill efterlikna Jesus, om vi vill ta hans kors på oss. Förr eller senare får vi som kristna dela Kristi kors, ofta på ett sätt vi inte hade tänkt oss. Caryll Houselander (1901-1954) berättar om en syster som hela tiden längtade efter att bli martyr. Hon blev det inte på ett blodigt sätt, men hon fick ta emot många nålstyggn från småsinta medsystrar. Så är det ofta. Jesus väljer ut det kors som vi bäst behöver. Det kan vi aldrig förstå. Vi vill göra allt för Jesus, men inte just det här. Vi måste också ha tid och tålamod med oss själva. Det gäller i hög grad i den dunkla natten.

Tålamodet vinner allt, säger Teresa. Hon betonar också, och det är det sista rådet hon ger oss, den beslutsamma beslutsamheten, *determinada determinación*. Hon använder en semitism, som innebär att man upprepar samma ord för att betona vikten. Vi människor har en potentialitet att välja sida, att bestämma oss. I vår tid har den försvagats mycket. Människor har svårt att ta ett livslångt beslut, att vara trofasta något eller någon. Det ligger inte riktigt i vår tid, där man skall avverka det ena efter det andra i rasande fart. Teresa betonar mycket starkt att vi för att vara trofasta Jesus måste ha en beslutsam beslutsamhet. ”Kosta vad det kosta vill. Mumla den som mumla vill. Hända vad som hända vill”. Famna korset och följ den korsfäste Kristus fram till uppståndelsen.

Om vi vill packa med oss något hem i vår väska är det den beslutsamma beslutsamheten, eftersom den så ofta är avgörande, inte minst i vår tid, där vi mycket lätt vajar fram och tillbaka som rö för vinden. Vill vi följa Kristus, vill vi växa in i hans vänskap, då måste vi ha den beslutsamma beslutsamheten. Vad som än möter mig på min livsväg vill jag vara honom trogen och tro att han leder mig, att han är med mig, att han följer mig. Därför kan vi till sist upprepa det vi började med. Reträtten slutar inte, den fortsätter i vardagen. Det är där allt sätts på prov. Det är där vi behöver beslutsam beslutsamhet. Därför ber vi ännu en gång med Teresa.

Där du går måste jag gå. Det du går igenom måste jag gå igenom. Låt oss gå tillsammans, Herre. Där du går, måste jag gå. Det du går igenom, måste jag gå igenom. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.